МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ЛІНГВОДИДАКТИКИ

Кваліфікаційна робота
магістра

на тему **ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ SOFT SKILLS НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В 5-6 КЛАСАХ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ**

Виконав: студент 2 курсу,
групи 8.0353-а
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно),
перша – англійська
освітньо-професійної програми
Мова і література (англійська)
Заярний Валерій Валерійович

Керівник к.п.н., доц. Надточій Н.О.

Рецензент к.ф.н., доц. Василина К.М.

Запоріжжя – 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології
Кафедра англійської філології та лінгводидактики
Освітній рівень магістр
Спеціальність 035 Філологія
Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська
Освітня програма Мова і література (англійська)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри _____
_____

«____»_____ 2024 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА

_____ЗАЯРНОМУ ВАЛЕРІЮ ВАЛЕРІЙОВИЧУ_____

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проекту) «Особливості формування soft skills на уроках англійської мови в 5-6 класах загальноосвітньої середньої школи»

керівник кваліфікаційної роботи (проекту): Надточій Наталя Олександрівна, к.пед.н., доцент

затверджені наказом ЗНУ від «27» лютого 2024 року № 352-с

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проекту): 1 грудня 2024р.

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проекту): процес навчання англійської мови в освітніх закладах загальної середньої освіти.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): 1) визначити і актуалізувати методику розвитку гнучких навичок під час освітнього процесу; 2) проаналізувати модельну програму і базові підручники з іноземної мови н предмет наявності методичного матеріалу на розвиток гнучких навичок; 3) надати власні методичні рекомендації з заданої теми.

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проекту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Надточій Н.О., к.пед.н., доц.	01.03.2024	01.03.2024
Розділ 1	Надточій Н.О., к.пед.н., доц.	24.06.2024	24.06.2024
Розділ 2	Надточій Н.О., к.пед.н., доц.	7.09.2024	07.09.2024
Висновки	Надточій Н.О., к.пед.н., доц.	19.10.2024	19.10.2024

6. Дата видачі завдання: 01.03. 2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проекту)	Примітка
1.	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх вивчення та аналіз;	травень 2024	виконано
2.	Добір фактичного матеріалу	червень 2024	виконано
3.	Написання вступу	червень 2024	виконано
4.	Написання теоретичного розділу	липень 2024	виконано
5.	Написання практичного розділу	серпень 2024	виконано
6.	Формулювання висновків	жовтень 2024	виконано
7.	Проходження нормоконтролю	грудень 2024	виконано
8.	Одержання відгуку та рецензії	грудень 2024	виконано
9.	Захист	грудень 2024	виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант _____ В. В. Заярний
(підпис)

Керівник роботи (проекту) _____ Н. О. Надточій
(підпис)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ М. В. Залужна
(підпис)

РЕФЕРАТ

Дипломна робота – сторінок 53, джерел 55.

Об'єкт дослідження: процес навчання англійської мови в освітніх закладах загальної середньої освіти.

Предметом дослідження є формування "*soft skills"* під час вивчення англійської мови в базовій школі.

Метою роботи є розгляд особливостей формування "*soft skills"* на уроках англійської мови в базовій загально- освітній середній школі та розробка методичних рекомендацій.

Теоретико-методичні засади: теоретичною базою робо було обрано роботи С. Чос і І. Павельчук щодо місця гнучких навичок в сучасному освітньому просторі України, А також роботи А. Птушки і Т. Бичківської щодо впровадження засобів розвитку гнучких навичок на уроках іноземної мови.

Отримані результати: за результатами роботи вказані теоретичні засади вивчення гнучких навичок, що засновані на комунікативних на психологічних навичках людини спілкуватися з людьми, розуміти їх, а також розуміти природу конфліктів та проблем і ефективно їх долати. Також встановлені методичні засади української освітньої системи, що надають змогу оцінити базовий рівень готовності національної освіти до впровадження навчання на основі розвитку комунікативних навичок. Також у роботі виконаний поставлений методичний експеримент із створення вправ на розвиток гнучких навичок учнів 5-6 класів на уроках англійської мови, за результатами якого запропоновані варіанти вправ, що можуть бути виконані учні і досягти поставленої мети.

Ключові слова*: гнучкі навички, комунікація, емоційний інтелект, креативність, англійська мова, базова загальноосвітня середня школа*

ЗМІСТ

ВСТУП…….. 4

РОЗДІЛ І ОБГРУНТУВАННЯ НЕОБХІДНОСТІ НАВЧАННЯ УЧНІВ ГНУЧКИМ НАВИЧКАМ……… 7

1.1 Проблема визначення поняття”*soft skills*”……. 7

1.2 Актуальність гнучких навичок в сучасному світі…… 20

РОЗДІЛ ІІ АНАЛІЗ ПРОГРАМ 5-6 КЛАСІВ З АНГЛІЙСКОЇ МОВИ З ПОГЛЯДУ РОЗИВТКУ ГНУЧКИХ НАВИЧОК В УЧНІВ…… 33

2.1 Аналіз модельної навчальної програми з іноземних мов щодо розвитку гнучких навичок…….. 32

2.2 Аналіз базових підручників “*Prepare*” та «Англійська мова» для 5 та 6 класів……... 38

2.3 Методичні рекомендації щодо розвитку гнучких навичок під час вивчення англійської мови в базовій школі…….. 43

ВИСНОВКИ……. 54

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ…… 56

ВСТУП

Темою роботи є *soft skills*, або м'які навички, а також аналіз методики засвоєння даних навичок на уроках іноземної мови учнів 5-6 класів загальноосвітньої школи. Їх часто протиставлять *hard skills*, або вузько-профільним навичкам, і сучасні роботодавці все частіше говорять, що наявність гнучких навичок є для них більш пріоритетною у виборі робітників.

При цьому перед сучасним суспільством стоїть виклик із переходом все більших сфер життя у онлайн-простір, і у роботі буде розглянуто, як це впливає на навчальний процес учнів 5-6 класів. Гнучкі навички також будуть розглянуті у розрізі шкільної освіти, будуть проаналізовані наявні вправи для їх розвитку, а також запропоновані власні доробки.

Дослідженням теми гнучних навичок займалися такі вчені, як Т. Смагіна, О. Шуневич, Л. Нестеренко, Д. Гоулмен, О. Маруховська-Картунової, Н. Рищак, О. Ганопчук, Н. Любченко та інші.

Сучасний етап розвитку суспільства, динамічні зміни підходів в освітній політиці, вимоги, які стоять перед майбутніми випускниками – вчителями англійської мови в початковій школі – спонукають до зміни підходів у навчанні на всіх рівнях освіти. Розкриття важливості гнучких навичок, або іншими словами *soft skills*, безсумнівно, пов'язане з подоланням розбіжностей між традиційними методами навчання, які часто створюють перешкоди для ефективного розвитку комунікативних компетенцій студентів, і виходу форм і методів освіти на новий рівень, де розвитку таких гнучких навичок, як командна робота, навички комунікації, критичне мислення вже відводиться більша частина часу, ніж *hard skills* або твердих навичок. В наші дні НУШ очікує від майбутніх вчителів наявність навичок *soft skills*. Тому необхідно приділяти велику увагу ефективним способам розвитку їх у студентів під час занять англійської мови, що і обумовлює

актуальність нашого дослідження.

Наукова новизна роботи полягає в самостійному створенні вправ із іноземної мови на основі комунікативного підходу із метою покращення гнучких (комунікативних навичок учнів 5-6 класів загальноосвітньої школи.

Об'єктом дослідження процес навчання англійської мови в освітніх закладах загальної середньої освіти.

Предметом дослідження є формування "*soft skills"* під час вивчення англійської мови в базовій школі.

Метою роботи є розгляд особливостей формування "*soft skills"* на уроках англійської мови в базовій загальноосвітній середній школі та розробка методичних рекомендацій.

Мета обумовила виконання наступних **завдань**:

– розглянути ключові теоретичні поняття та категорії гнучких навичок;

– проаналізувати підхід сучасної освітньої системи України до розвитку гнучких навичок;

– проаналізувати сучасні доробки у розвитку названих навичок;

– розробити методичні рекомендації щодо їх формування.

Матеріалом дослідження стали теоретичні джерела сфери методики навчання англійської мови, модельна навчальна програма з іноземних мов для 5-9 класів та підручники з англійської мови 5-6 класів ("*Prepare*", «Англійська мова»).

Методологічною базою дослідження стали наукові праці вітчизняних і зарубіжних дослідників. Як теоретичну базу було обрано роботи С. Чос і І. Павельчук щодо місця гнучких навичок в сучасному освітньому просторі України, А також роботи А. Птушки і Т. Бичківської щодо впровадження засобів розвитку гнучких навичок на уроках іноземної мови.

Методи наукового дослідження ґрунтується на основі аналізу документів і затверджених Міністерством освіти та науки України документів з метою виявлення засобів розвитку гнучких навичок в учнів.

Також був використаний експериментальний метод із метою створення власних методичних вправ із заданої теми на основі охопленого теоретичного матеріалу.

Практична значущість дослідження полягає у можливості використання його результатів для ведення уроків розвитку гнучких навичок в учнів 5-6 класів загально-освітньої школи.

Структура роботи: дане дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаної літератури.

У вступі обґрунтовано вибір та актуальність теми наукової праці, сформульовано мету і завдання, визначено об'єкт і предмет дослідження, окреслено матеріал та методи його дослідження, висвітлено наукову новизну, практичне значення здобутих результатів та структуру роботи

У першому розділі «Обґрунтування необхідності навчання учнів гнучким навичкам» розглянуті ключові складові комунікативних навичок, а також наведені аргументи щодо їх необхідності в сьогоденні.

У другому розділі «Аналіз програм 5-6 класів з англійської мови з погляду розвитку гнучких навичок в учнів» проаналізовано модельну програму МОН з іноземних мов на предмет наявності засад для залучення розвитку комунікативних навичок у навчання, розглянуто шкільні підручники на наявність вправ на розвиток гнучких навичок, а також запропоновано власні вправи на розвиток відповідних умінь.

У висновках зазначаються результати проведених теоретичних досліджень, а також поставленої практичної задачі створити вправи на розвиток гнучких навичок учнів 5-6 класу на уроках англійської мови.

Загальна кількість сторінок 61, загальна кількість джерел 55.

РОЗДІЛ 1
ОБГРУНТУВАННЯ НЕОБХІДНОСТІ НАВЧАННЯ УЧНІВ ГНУЧКИМ НАВИЧКАМ

1.1 Проблема визначення поняття”*soft skills*”

Відповідно до визначення Кембріджського словнику: *“Soft skills – people's abilities to communicate with each other and work well together”* [Cambridge]. Що у перекладі означає, що ці навички є людським вмінням комунікувати один з одним та працювати сумісно. Згідно статті з сайту EURES, що є офіційним сайтом Європейської комісії, є одними з найактуальніших навичок в сьогоденні [EURES].

В статті Н. Любченко «Самоменеджмент і тайм-менеджмент як soft skills керівників і працівників у сфері освіти» надане таке визначення поняттю *“Soft skills”* – сукупність навичок та особистих характеристик працівника, необхідних у будь-якій професії, володіння якими призводить до досягнення успіху на робочому місці; дозволяють швидко адаптуватися до нових умов, вирішувати нестандартні завдання, змінювати сферу діяльності [Любченко 2022, с. 37–44].

Віл Кентон у своїй статті про гнучкі навички виділяє декілька ключових навичок:

1. Активне слухання.
2. Вміння отримувати зворотній зв’язок.
3. Активізацію Емоційного інтелекту.
4. Тайм-менеджмент.
5. Командна співпраця.
6. Комунікативні навички.
7. Вміння розв’язувати проблеми.

8. Вміння виступати на публіці.

Т. Смагіна і О. Шуневич у своїй статті «Умови розвитку гнучких навичок (“*soft skills”*) педагогів у процесі навчання на курсах підвищення кваліфікації» так характеризують ключові гнучкі навички:

1. Комунікація. Під цим поняттям мається на увазі вміння активного слухання (вербальна і невербальна взаємодія з доповідачем), вміння аргументувати точку зору (риторика і критичне мислення), вміння встановлювати комунікаційний контакт, та інші. Отже комунікація представляє сукупність навичок ефективної взаємодії з людьми.

2. Саморегуляція. До складу даної навички входять емпатія (або вміння розуміти почуття іншої людини), вміння отримувати зворотній зв’язок і тайм-менеджмент (навички планування розпорядку дня). Виходячи з цього, саморегуляція складається із навичок оцінки контролю як власного емоційного і психологічного стану, так і стану оточуючих людей.

3. Мислення. До складу мислення відносяться логічне мислення (вміння знаходити закономірності у заданих умовах), стратегічне мислення (вміння передбачати наслідки зроблених дій), і креативне мислення (вміння створювати і втілювати нові ідеї)

4. Управління. До складу даної навички входять лідерські вміння, такі як мотивація, управління і делегування повноважень [Смагіна 2019, с. 73–80].

Отже, в цілому можна зробити висновок, що «гнучкі навички» охоплюють широкий спектр умінь, пов’язаних із комунікацією. Тема гнучких навичок є однією з ключових в дослідженні сучасних роботодавців, оскільки саме їх прояв можна відмітити на робочих інтерв’ю та підчас взаємодії із робітниками.

Далі слід більш поглиблено розглянути, що собою представляють кожна із згаданих навичок. Почнемо із активного слухання: відповідно до Дженіфер Херіті, активне слухання — це гнучка навичка, яка вимагає від вас повністю зосередитися на мовцеві, зрозуміти його повідомлення,

обміркувати сказане, вдумливо відповідати та зберігати інформацію на потім. У своїй статі вона надала ключові аспекти активного слухання:

1. Демонструвати свою присутність – своїм виглядом потрібно показувати, що тобі цікаво вислухати думки та почуття людини, з якою спілкуєшся.

2. Уникати відволікання – під цим пунктом розуміється те, що слід прибрати всі чинники, що можуть відволікти тебе від спілкування із людиною (телефонні нотифікації, дзвінки чи люди, що знаходяться з тобою в одному приміщенні)

3. Невербальні сигнали – людина повинна використовувати такі невербальні сигнали, як посмішка або кивок, щоб той, хто її слухає розумів, що слухач уважно слухає і аналізує його слова. Зоровий контакт при цьому є також важливим фактором, який невербально сигналізує, що ти сконцентрований на людині, яка розмовляє.

4. Перефраз (або висновки) – задля того, щоб показати людині, що ти активно заслухав його тезу, можна спробувати своїми словами переказати що ти зрозумів із почутого.

5. Нагадування попередньої інформації – щоб показати людині, що ти відкритий до отримання нової інформації від неї, можна згадати її попередні тези. Таким чином людина зрозуміє, що ти прислухався до неї минулого разу чи раніше в діалозі і з більшою активністю буде надавати нову інформацію

6. Відкриті питання – щоб показати зацікавленість, слід уникати питань, на які можна відповісти «так» або «ні». Краще використовувати питання, які допоможуть людині глибше пояснити тезу, яку вона говорила до цього.

7. Емпатія – якщо людина ділиться із тобою своїм баченням проблеми або почуттями, слід використовувати фрази, які морально підтримують цю людину і показують, що ти співчуваєш її положенню.

8. Ділитися власним досвідом – якщо ти мав схожі думки або був у

подібній ситуації, що й доповідач, поділившись власним досвідом, ти зможеш покращити ваші взаємовідносини [Herrity].

Л. Нестеренко у своїй статті: «Активне слухання як спосіб підвищення ефективності комунікації у процесі навчання англійської мови за професійним спрямуванням у ЗВО» вказує на потенційні результати задіяння механізмів активного слухання під час навчального процесу:

1) забезпеченню позитивної атмосфери на заняттях з іноземної мови;

2) мінімізації ймовірності конфліктних ситуацій у процесі викладання іноземної мови за професійним спрямуванням;

3) формуванню поваги та довіри між учасниками освітнього процесу [Нестеренко 2021, с. 211]

Зворотній зв'язок *("feedback")* – інформація або висловлювання думок про щось, наприклад про новий продукт, які можуть сказати вам, чи він успішний чи подобається. У своїй статті Кемерон Конавей більш детально розглянув вміння отримувати фідбек як навичку. В цій статті розглянута поведінка «пошуку зворотного зв'язку», яка допомагає працівникам із розумінням власного положення у компанії та формує їх самооцінку відповідно до оцінки зробленої ними роботи [Conaway].

Також фідбек допомагає працівниками зрозуміти і співвіднести власні якості та цінності із цінностями компанії в якій вони працюють, що також покращує їх якості як працівника. В цілому, вміння отримувати і аналізувати зворотній зв'язок допомагає людині в робочих та міжлюдських відносинах, оскільки таким чином людина показує, що вона відкрита до критики та допомоги.

Фідбек є корисним засобом і у шкільному просторі, так у статті О. Гончарова А. Маслова «Фідбек у системі освіти: проблеми та перспективи» на говориться: «Щодо функцій зворотного зв'язку, то відповіді були такими: зворотний зв'язок підвищує мотивацію до навчання (74,4 %), покращує досягнення результатів навчання (58,9 %), створює сприятливу атмосферу на уроці (53,3 %), допомагає учням заповнити навчальні

“прогалини” (1,1 %), підказує вчителю, чи досягнута мета уроку (1,1 %), сприяє встановленню емоційного контакту між учителем та учнем (1,1 %).» [Гончарова 2021, с. 44] Це означає, що вміння надавати фідбек з боку вчителів є важливим засобом у навчанні і їм не можна нехтувати у освітньому процесі.

Емоційний інтелект як термін з’явився завдяки книзі Деніела Гоулмена «Емоційний інтелект» [Goleman 1996, p. 24]. Джин Сегал, Мелінда Сміт та Лоуренс Робінсон у своїй статті вказують, що емоційний інтелект (також відомий як емоційний коефіцієнт або EQ) — це здатність розуміти, використовувати та керувати своїми власними емоціями в позитивний спосіб для зняття стресу, ефективного спілкування, співпереживання іншим, подолання труднощів і розрядки конфліктів. В цій статті вони також вказують на ключові компоненти емоційного інтелекту:

1. Самоконтроль. Під ним розуміється вміння контролювати власні емоції під час соціальної взаємодії, а також адаптувати свою поведінку відповідно до умов, в яких ця взаємодія відбувається.

2. Самосвідомість. Це поняття означає вміння проводити рефлексію власних емоцій: в які моменти вони виникають, що підштовхує тебе відчувати саме ці емоції, як твої емоції впливають на стан твого здоров’я і т.д.

3. Емпатія. Вміння розуміти почуття і думки інших людей, правильно реагувати на них, а також вміння взаємодіяти з людиною в вразливому емоційному стані є важливими факторами, що впливають на рівень соціального інтелекту.

4. Управління комунікацією. В цю категорію входять навички ефективної взаємодії з людьми, до яких входять вербальні і невербальні навички ведення діалогу (гумор, риторика, мова тіла і т.д.) [Segal].

У статті О. Маруховської-Картунової, Н. Рищак і О. Ганопчук: «Роль емоційного інтелекту як soft skills у сучасному освітньому процесі» описуються етапи зростання емоційного інтелекту під час освітнього

процесу:

1) пізнання самого себе – усвідомлення власних емоцій і почуттів, усвідомлення себе як думаючої істоти, яка здатна мати почуття;

2) управління емоціями – вміння контролювати власні емоції і почуття цілеспрямовано;

3) розпізнавання емоцій інших – розуміння природи і причини емоцій і почуттів, що мають оточуючі люди;

4) управління емоційними станами партнерів – уміння налаштовувати емоційний стан інших людей відповідно до власної мети;

5) розвиток психологічного професіоналізму – отримання навичок, що є достатніми до професійної психологічної діяльності [Маруховська-Картунова 2023, с. 504].

Важливо відзначити, що розвиток емоційного інтелекту позитивно впливає на загальний психологічний стан учнів. Так, М. Шпак досліджувала вплив рівня розвитку емоційного інтелекту на самопочуття учнів у своїй статті «Емоційний інтелект як особистісний ресурс забезпечення психологічного благополуччя молодших школярів» і ось її результати: «Порівнюючи показники учнів з різним рівнем розвитку емоційного інтелекту було виявлено позитивний статистично значущий взаємозв'язок між: емоційним інтелектом та позитивними емоціями в навчальній діяльності ($r= 0,44$; $p\leq 0,01$), позитивною самооцінкою ($r= 0,36$; $p\leq 0,01$), емоційним ставленням до себе ($r= 0,39$; $p\leq 0,01$). Обернені кореляційні взаємозв'язки виявлено між емоційний інтелектом і тривожністю ($r= -0,47$; $p\leq 0,05$)» [Шпак 2016, с. 268].

Отже, емоційний інтелект систематизує широкий спектр комунікативних навичок людини, а робота над його покращенням призведе до покращення людини, як соціальної одиниці.

За визначенням Кембріджсько слвнику: "*time management - the practice of using the time that you have available in a useful and effective way, especially in your work."* [Cambridge]. Тайм менеджмент – це практика корисного та

ефективного використання часу, який ви маєте у своєму розпорядженні, особливо в роботі. В своїй статті С. Сінг вказує, що близько 20 відсотків людей не володіють навичками тайм-менеджменту і схильні до прокрастинації (“*procrastination - the act of delaying something that must be done, often because it is unpleasant or boring”*) [Singh].

Вона вказує, що оволодіння тайм-менеджментом допоможе людині: покращити продуктивність своєї праці, зменшити рівень стресу, досягати цілей, збалансувати робочий час із часом відпочинку, а також досягти особистого зростання. Серед методів, що допоможуть покращити цю навичку вона виділяє:

1. Створення розпорядку дня. Людині потрібно чітко розпланувати день, розподіливши усі справи від моменту, коли вона прокинулася, до сну у графік. Якщо людина починає вчитися правильно розподіляти час, то написання такого графіку надасть їй покрокову стратегію для її активності протягом дня. Це призведе до зменшення стресу і надасть людині впевненість у подальших кроках протягом дня (що в свою чергу зменшить прокрастинацію).

2. Вміння встановлювати пріоритети. В даному пункті наголошується на необхідності самостійно встановлювати які задачі є головними для досягнення цілей, а також на перевазі якості над кількістю виконаних завдань.

3. Попередження відволікання і прокрастинації. В сучасному житті існує багато факторів, які можуть відволікти людину від продуктивної праці. Щоб боротися із цими факторами слід уникати впливу цих факторів шляхом виявлення їх і фізичного та психологічного відказу від них під час інтенсивної роботи [Singh] .

В цілому, правильній тайм-менеджмент є однією із ключових навичок сучасної людини. І той, хто здатний правильно розпоряджатися своїм часом є пріоритетним кандидатом на будь-яку, за умови рівнозначності інших навичок з іншими.

Наступною розглянемо командну роботу. Для сучасних людей злагоджена взаємодія в колективі і здорова атмосфера у команді є одним із ключових показників у пошуку роботи, статтю про це написала Ліндсі Поллак, в якій вона вказує що більш молоді люди шукають саме командного типу роботи [Pollak].

Кет Бугард же у своїй статті пропонує розглянути ключові навички, що покращують командну взаємодію:

1. Спілкування. Вміння спілкуватися є одним із ключових факторів командної взаємодії, до цієї навички входять вміння зацікавити людей до діалогу, вміння правильно виражати свою думку та вміння розуміти комунікаційні патерни інших людей для кращого налагодження діалогу.

2. Співпраця. Правильна і ефективна співпраця включає не лише виконання завдання разом, а також встановлення зон відповідальності кожного з учасників цієї командної роботи, а також допомогу своїм колегам у випадку труднощів із завданням.

3. Тайм-менеджмент та емоційний інтелект. Вже згадані навички також є невід'ємними частинами командної роботи. Оскільки колективна робота не дозволяє покластися лише на себе у виконанні завдання, то людині слід розуміти рівень цих навичок у людей, з якими співпрацює і допомагати іншим, або слідувати їх прикладу, якщо це необхідно [Boogaard].

Сучасний світ, із розвитком онлайн спілкування, постійно вимагає від людини працювати в команді, будь-то комп'ютерна гра або шкільний проєкт, тому вміння взаємодіяти з колективом і вносити свій вклад в його роботу важливе для сучасної людини.

Комунікативні навички, як гнучку навичку, розглядає Мері Емерсону у своїй статті, в якій вона розглядає ключові їх аспекти:

Вміння бути чітким та лаконічним. Складовими цієї навички є вміння зрозуміти з ким ти говориш, а також тему розмови. Слід чітко окреслювати цілі, яких ти хочеш досягти, а також вказати на шлях їх досягнення. При цьому слід уникати нечітких формулювань і незначних деталей.

1. Підготовка. Будь-яка ефективна робота людини потребує попередньої підготовки, в тому числі і спілкування. Підготовка до комунікації включає в себе критичний аналіз своїх тез, а також підготовку до можливих питань та критики зі сторони співрозмовників.

2. Невербальні навички та тон. В контексті діалогу невербальні навички допомагають людині розуміти істинні почуття та емоції співрозмовника, що допомагає переналаштувати свою тезу відповідно до цього. Також важливо, щоб невербальні сигнали людини, що говорить, співпадали з її промовою, оскільки це надає більшої уваги до тези, а також психологічно підкріплює її для слухача. Тон, обраний для діалогу, в свою чергу допомагає висловитися не створивши непорозуміння або конфлікту зі співрозмовником.

3. Активне слухання та емоційний інтелект. Вже згадані гнучкі навички є в свою чергу і аспектами правильної комунікації [Emerson].

Важливим є розвиток комунікативних навичок на уроках іноземної мови, наприклад у статті І. Павельчук «Розвиток комунікативних навичок у старшій школі» вказано: «На уроках іноземної мови варто застосовувати методи, що стимулюють учнів до творчої, продуктивної праці, викликають прагнення до активних дій, спілкування і висловлювання власних думок іноземною мовою. Найбільш повно це проявляється під час проведення рольових тематичних ігор, проектної роботи, у процесі вирішення навчальних мовленнєвих ситуацій, сенсом яких передбачається монологічне, діалогічне й полілогічне спілкування учасників навчального процесу» [Павельчук 2023, с. 67]

В свою чергу С. Чос у статті «Нестандартні форми розвитку комунікативної компетентності учнів початкових класів нової української школи» вказує на методиках, що слід використовувати для розвитку комунікативних навичках: «У роботі над розвитком комунікативних здібностей варто використовувати:

– методику навчання діалогічного мовлення;

– методику навчання монологічного мовлення;

– комплексне навчання видам мовленнєвої діяльності;

– методику роботи з розвитку зв’язного усного та писемного мовлення в початковій школі» [Чос 2021, с.4].

А. Птушка у своїй роботі «Методика використання рольової гри у навчанні діалогічного мовлення учнів на уроках англійської мови» розглядає діалоги як засіб поглиблення комунікативних навичок учнів і вказує на основні типи діалогів:

– діалог-розпитування;

– діалог-домовленість;

– діалог-обмін;

– діалог-обговорення [Птушка 2012, с. 154–159].

Отже, комунікацію можна назвати ключовою навичкою сучасної людини. Вона важлива як у повсякденному житті, так і у робочому просторі. Правильне володіння нею допомагає людині буди хорошим командним гравцем та лідером.

У статті Катерини Коут надається таке визначення навички вирішення проблем – це процес систематичного усунення бар’єрів, які заважають вам або іншим досягати цілей. Автор вказує, що ця навичка є ключової для людини, яка хоче бути ефективним лідером колективу. Пропонуємо розглянути ключові аспекти цієї навички:

1. Окреслення проблеми. Для ефективного вирішення проблемної ситуації перш за все потрібно зрозуміти її причину та ефективно обрати потенційні способи її вирішення.

2. Емпатія. В даному випадку розуміння почуттів інших людей дає змогу зрозуміти, які зміни в своїй роботі потрібно зробити. Це може бути як розуміння причин, чому учасники твоєї команди мають труднощі із завданням, так і розуміння чому людина, що оцінює або купує результат вашої роботи буде задоволена їм або ні.

3. Запобігання когнітивної фіксації. Під когнітивною фіксацію автор розуміє використання усталених патернів (використаних раніше) для вирішення нової проблеми. Людина, яка має хороші навички вирішення проблем матиме індивідуальних підхід до кожної проблеми, маючи широкий спектр альтернативних вирішень

4. Створення здорової робочої атмосфери. Для вирішення проблем потрібно намагатися надати свободу всім учасникам команди висказати свої думки щодо ситуації, люди повинні відчувати безпеку і взаємодопомогу у колективі, щоб без страху виражати свої думки [Cote].

А. Цикало у своїй роботі ««Екзаменаційні» тривожні стани здобувачів вищої освіти, шляхи їх подолання» вказує на самоконтроль і стресостійкість, як важливі характеристики, що допомагають із вирішенням проблем, на прикладі підготовки школярів до екзаменаційних завдань. [Цикало 2022, с. 63–65]

Навичка вирішення проблем важлива для людей, які займаються командною роботою, особливо лідерам колективу. Головними для цієї навички є критичне мислення, а також емпатія, оскільки для вирішення проблем часто потрібно аналізувати широкий спектр проблем і те, як вони впливають на людей.

Вміння публічно виступати надає людині змогу донести свою думку найбільшій кількості людей у найкращому вигляді. Люди, які виділялися вмінням виступати на публіці часто ставали політиками та громадськими діячами, але таке вміння може знадобитися і в малому колективі людей. Марджорі Норс у своїй статті надає декілька порад для покращення навичок публічних виступів:

1. Підготовка. Автор наголошує, що нервування перед публічним виступом є закономірним, а його зменшення пропонує активно займатися підготовкою до виступу. Оскільки неможливо побороти безпосередньо страх самого виступу на публіці, слід упевнити самого себе в бездоганному знанні матеріалу, що психологічно добре вплине на твій стан.

2. Розуміння своєї аудиторії. Важливо не просто знати тему своєї промови, а також розуміти який саме меседж буде важливий для людей, які тебе будуть слухати. Якщо правильно обрати лексикон і ключові пункти промови, це дасть більшу вірогідність позитивного сприйняття публікою виступу.

3. Планування промови. Потрібно чітко розуміти тему і мету виступу, важливими є також ключові пункти та висновок, які ти використовуєш.

4. Слідкування за аудиторією. Слід дивитися на невербальні сигнали слухачів, оскільки вони допоможуть зрозуміти, чи подобається їм твій виступ або чи слід змінити метод подачі матеріалу.

5. Щирість. Необхідно проявлять власну зацікавленість у темі і показати аудиторії, що тобі самому цікаво було її досліджувати. Якщо людина не зацікавлена у теми, про яку доповідає, то їй складніше буде зрозуміти яким чином зацікавити інших у своїй роботі.

6. Методи привернення уваги. Жарти або розповідь про власний досвід, пов’язаний з темою, дадуть промові яскраву обгортку, дадуть людям можливість відпочити від нової інформації, яку вони слухають.

7. Не читати з листка. Для публічного виступу дуже важливим є зоровий контакт з аудиторією, його відсутність може здатися людям показником невпевненості доповідача, так само як і читання з листка може здатися показником необізнаності в темі.

8. Голос і жестикуляція. Важливими аспектами успішної промови є жести рук, їх відсутність або їх неприродність є показниками невпевненості людини. Щодо голосу, то слід обирати тембр відповідно до матеріалу, не забуваючи наголошувати ключові тези або слова.

9. Початок і кінець виступу. Психологічно люди краще запам’ятовують саме початок і кінець будь-якого матеріалу, який вони читають або слухають. Саме тому важливо привернуть увагу слухачів спочатку, а також правильно завершити свій виступ.

10. Аудіо-відео матеріали. Важливо не зловживати даними матеріалами, оскільки важливо, щоб люди перш за все розуміли твій меседж, а не орієнтувалися на слова третьої особи із відео [North].

Бобко Л. – О., Кузьмінець О. В., Михайліцька Х. А., Патійчук Ж. Д у своїй статті «Психологічні аспекти публічного виступу» згадують про такі важливі деталі публічного виступу:

1. сильний початок, що приваблює увагу аудиторії;
2. динаміка виступу;
3. робота з простором та рух;
4. робота голосом;
5. використання емоційно забарвлених слів;
6. жестикуляція;
7. робота з презентором та суфлером;
8. робота з широкою цільовою аудиторією;
9. незвичайна демонстрація продукту (якщо презентується певний товар) [Бобко 2019, с. 256–257]

Вміння виступати на публіці важливе не лише за необхідності виконати промову в науковій дискусії або дебатах. Воно потрібно і в життєвих та робочих ситуаціях і є засобом попередити можливий конфлікт та у правильній і найефективнішій формі донести до слухачів свою точку зору на проблему чи ідею. Тому, досягаючи високого рівня вміння ведення промов, людина здатна отримати бажану позицію в колективі чи стати його лідером.

Отже, можна зробити висновок, що гнучкі (або комунікативні навички) є широким набором вмінь, що є корисними для повсякденної соціальної взаємодії, а також допомагають людині із її кар’єрним розвитком. Досягнув високого рівня їх використання людина здатна вирішувати проблеми, що пов’язані із конфліктами чи непорозуміння на роботі чи в повсякденному житті.

Гнучкі навички також дозволяють людині ширше розглядати задану проблему і шукати альтернативні підходи її вирішення, а також розуміти

причину можливої проблеми чи конфлікту, що відповідно призводить до їх скорішого вирішення. Таким чином гнучкі навички дозволять бути ефективним працівником без наявності високого рівня теоретичних знань з даної сфери.

Саме тому комунікативні навички можна вважати універсальними і тими, що можуть знадобитися людині у будь-якій робочій сфері, що в свою чергу збільшує її здатність конкурувати на ринку праці, а також мати краще положення у суспільстві.

Після окреслення ключових гнучких навичок, слід детальніше розглянути їх місце у сучасному світі, а також порівняти із так званими «hard skills» на предмет важливості для сучасного працівника. Після цього можна буде дізнатися про підходи до розвитку комунікативних умінь, що пропонує сьогоденна шкільна система.

1.2 Актуальність гнучких навичок в сучасному світі

Для подальшого порівняння *“soft skills”* і *“hard skills”* необхідно надати визначення терміну *“hard skills”*. За визначенням Дж. Ламрі і Т. Лубарта у статті “Reconciling Hard Skills and Soft Skills in a Common Framework: The Generic Skills Component Approach”: *“Hard skills refers technical or practical abilities, such as programming languages, engineering, accounting, and other occupational skills”* [Lamri].

Перш за все, слід означити ключову різницю між так званими “hard skills” і “*soft skills*” Стаття Лісовської О. називає часом появи даного розділу 1959 рік, коли американські військові почали ділити професійні навички на націлені на роботу з машинами (“hard skills”) і на націлені на роботу з людьми (“*soft skills*”) [Лісовська].

Згідно статті Н. Любченко «*Soft skills* та *hard skills* керівника закладу

середньої освіти в контексті компетентнісного підходу у післядипломній освіті менеджерів» вказується, що “*soft skills*” є універсальними і надпрофесійними навичками, а “*hard skills”* професійними навичками спеціалізації. Також у статті аналізується актуальність надавання цих навичок у закладах освіти України з урахуванням сучасних тенденцій української освіти і ринку праці [Любченко 2022, с. 41–68].

В сьогоденні розділ на ці два типи навичок можна простежити у більшості сфер роботи. І якщо ключові гнучкі навички нами вже були означені і є в цілому універсальними для багатьох робочих сфер, то навички, що входять до «жорстких» майже повністю залежать від професії, на яку претендує людина. Універсалізм гнучких навичок при цьому допомагає людям із високим їх рівнем бути більш вільними у виборі шляху подальшого кар’єрного розвитку.

Сучасні компанії поступово відходять від моделі пошуку робітників у відповідності лише до їх компетентнісних навичок у конкретній сфері. Наприклад, видання «Форбс», назвавши 10 ключових навичок для сучасного робітника, звернуло увагу на такі здібності, як комунікативність, критичне мислення і емоційний [Forbes].

Отже, переважна більшість компаній шукають людей націлених на командну та креативну роботу, тих, хто зможе швидко влитися в колектив або стати одним з двигунів робочого процесу. Саме на прояв цих навичок перевіряють здобувачів роботи менеджери з найму підчас робочих інтерв’ю або даючи перевірочні завдання. Наприклад, про таку тенденцію також говорить опитування «Делоїт», згідно якого 87% менеджерів кажуть, що гнучкі навички є необхідними для робітників. При цьому 65% виділяють співпрацю як необхідну навичку, 61% – лідерські якості і 56% комунікацію із колегами [Deloitte].

Результати дослідження Всесвітнього економічного форму також вказують, що серед десяти найважливіших навичок присутні емпатія, активне слухання, а також лідерство [Masterson]. Отже, і найвпливовіші

економісти світу вказують, що гнучкі навички є необхідними для сучасної людини в роботі, при цьому слід звернути увагу і на те, що в цьому списку майже відсутні компетентнісні навички, і вони замінені на навички пошуку і обробки інформації.

Слід також розглянути методику розвитку гнучких навичок під час отримання освіті на уроках іноземної (англійської) мови. У статті Ж. Діденко «Формування м'яких навичок ("*soft skills*") на заняттях англійської мови у майбутніх менеджерів в умовах дистанційного навчання» був запропонований перелік вправ, що спрямовані на розвиток гнучких навичок під час навчання англійській мові:

Для розвитку письмових навичок наводиться дана вправа з написання листа-скарги:

1) Write a letter of complaint.

2) Divide a sheet of paper into three parts.

3) Read the useful phrases for a letter of complaint.

4) Choose the right name of each part.

5) Put phrases from the list to each part.

Викладач демонструє на екрані фрази для написання листа-скарги та окремо заголовки кожної частини листа. [Діденко 2021, с. 268]

Письмова та електронно-листувальна форма взаємодії людей є важливою частиною сучасної комунікації, оскільки значна частина загального спілкування відбувається шляхом електронно-комунікаційних пристроїв. Отже розвиток навичок даного типу взаємодії є важливим умінням для людини, що прагне покращити власні комунікаційні навички.

Для розвитку активного слухання пропонується вправа на опис об'єкта першою групою із подальшим поставленням питань зі сторони другої групи до третьої:

1) Divide your students into 3 groups.

2) Group A. Make descriptions of some objects (e.g. describe the car in the picture: color, length, weight, year of production).

3) Group B. Make questions for Group C about the objects.

4) Group C. Answer the questions [Діденко 2021, с. 269]

Дане завдання є прикладом прямого використання активного слухання під час роботи, оскільки за основою завдання друга команда не матиме змоги його виконати без умови вислухування першої, в той же час третій групі потрібно уважно слухати як доповідь першої команди, так і другої. Дана вправа не тільки дає змогу тренувати власне слухання, але ще й прикладом командної роботи, яка також є однією з гнучких навичок.

Також важливим викликом для сучасних людей стали поява і розвиток штучного інтелекту. У статті Інституту Джеймса Кука представлені ідеї для можливого симбіозу гнучких навичок людей із аналітичними потужностями штучного інтелекту, оскільки він не зданий до аналізу психологічних, поведінкових та етичних норм людей. Саме тому, комп'ютер міг би забрати на себе рутинні завдання, або ті задачі, які потребують постійного повторення схожих алгоритмів, в той час як людина би займалася творчою або комунікативною діяльністю[James].

У статті «Геіпер» надається спектр робот, що будуть замінені штучним інтелектом найближчим часом, до якого входять:

1. Повторювальні роботи. Всі роботи, що вимагають повторення усталених алгоритмів дій найбільш постраждають від впровадження штучного інтелекту у робочій простір, оскільки бот вміє краще справлятися з алгоритмічними роботами ніж людина.

2. Роботи з мінімальній необхідності в емоційному інтелекті. Роботи, що не потребують емпатії та креативності також є серед списку тих, що будуть заміщені штучним інтелектом. Натомість роботи, що вимагають постійної ефективної комунікації з людьми з меншою вірогідністю будуть автоматизовані.

3. Роботи, із необхідністю підвищити співвідношення ціни і якості. Штучний інтелект став відповіддю на задачу підвищення ефективності у багатьох сферах, що зрештою призведе до підвищення незадіяних людей на

ринку праці.

4. Інноваційні сфери. Деякі з сфер вимагають великої кількості аналітичної та розрахункової роботи для створення інноваційних продуктів. Ріст ефективності штучного інтелекту може призвести до заміщення ним працівників-людей в багатьох сферах.

В статті також приводяться статистика, що в найближчі десятиліття до 50% робіт будуть автоматизовані [Gaper]. В цілому, можна зробити висновок, що ключовими сферами, в яких штучний інтелект не зможе замінити людей – це роботи, що вимагають наявності на високого рівня гнучких навичок, як критичне мислення, емпатія та інші.

При цьому автоматизація дозволяє розширити використання інтерактивних засобів ведення роботи, в тому числі і на шкільних уроках за допомогою онлайн-присутності. Т. Бичківська у своїй статті «Використання інтерактивних методів навчання у процесі формування комунікативної компетенції учнів на уроках англійської мови» вказує на такі аспекти, що зумовлюють ефективність використання інтерактивних методів:

1) у роботі задіяні усі учні класу;
2) учні навчаються працювати у команді;
3) формується доброзичливе ставлення до опонента;
4) кожна дитина має можливість пропонувати свою думку;
5) створюється «ситуація успіху»;
6) за короткий час опановується велика кількість матеріалу;
7) формуються навички толерантного спілкування;
8) вміння аргументувати свій погляд, знаходити альтернативне рішення проблеми [Бичківська 2017, с. 49–52].

Варто також відзначити, що штучний інтелект може бути використаний під час навчального процесу, наприклад у статті О. Топузова, С. Алєксєєвої «Можливості використання штучного інтелекту в освітньому процесі закладів середньої освіти в умовах воєнного стану» надані приклади меж використання штучного інтелекту вчителями під час проведення урочної і

позаурочної діяльності:

1) адаптивні платформи (тобто аналіз наявних результатів учнів для надання подальших вправ на покращення навичок);
2) персоналізовані навчальні плани (додатковий аналітичний засіб для персоналізації навчального плану для учнів);
3) відстеження прогресу (засіб швидкої перевірки та аналізу успішності на навчального прогресу);
4) віртуальні наставники та асистенти (надання додаткового предметного матеріалу із персоналізацією під потреби учня);
5) гейміфікація навчання (джерело інтерактивних і ігрових завдань для виконання на уроці);
6) автоматизоване оцінювання (використання обчислювальних можливостей штучного інтелекту для коректного оцінювання);
7) аналіз даних та передбачення потреб (джерело додаткових предметних матеріалів та вправ) [Топузов 2024, с. 7–8].

Варто також вказати, що гнучкі навички корисні не лише в професійній та освітній діяльності людини, а також і в її особистому житті. Стаття П. Хараппа на цю тему наводить приклади, як комунікативність, адаптивність та високий рівень емоційного інтелекту покращують в тому числі і звичайні міжособистісні відносини людей [Harappa].

Оскільки гнучкі навички необхідні людині і в робочому, і в повсякденному житті, відповідно слід займатися розвитком даних навичок ще у шкільні роки. Європейські та американські вчителі вже давно наголошують, що гнучкі навички повинні бути введені у шкільні програми.

Ліндсі Вандер у своїй статті наголошує, що школа має достатньо можливостей, щоб розвивати в учнях гнучкі навички, що зрештою вплине позитивно на їх професійне і соціальне життя. Вона також запропонувала список із ключових навичок, яких слід навчати дітей у школі:

1. Критичне мислення. Для його розвиту пропонується змушувати дітей постійно аналізувати свої ідеї та тези. Учні повинні вміти

аргументувати свою позицію відносно проблеми і вміти відстоювати свої переконання. Хорошим способом покращити гнучкі навички є аналіз художніх та наукових творів на відповідних уроках, де кожен може висловити свою думку з теми.

2. Командна робота і комунікація. Для цієї навички вчителю слід мати розуміння сильних та слабких сторін своїх учнів і ставити їм відповідні задачі: дітей з чітко вираженими лідерськими якостями слід навчити буду активними слухачами, і відповідно навпаки. Добре із розвитком даної навички справляються завдання з розподіленням ролей, це можуть бути як сцени чи діалоги, так науково-пошукові роботи у команді.

3. Креативність. Проектна робота є одним із способів розвитку даної навички, учням слід задати цікаву для них проблему, під час аналізу якої вони зможуть задіяти інноваційний підхід. Важливо також використовувати відкриті питання або ті питання, що дають учням знайти декілька рівнозначних варіантів вирішення.

4. Організованість. Правильне і ефективне розподілення часу важливе у будь-якій сфері життя. Даючи завдання учням, слід чітко окреслювати часові рамки, допомагати учням із створенням плану їх роботи, а також задавати малі цілі для кожного з етапів завдання [Wander].

Для розвитку переговорних навичок пропонується рольова гра у спробу домовитися із колегами про групову активність, якою вони будуть займатися. Вчитель при цьому повинен надати учням ключові фрази або слова – підказки, які учні не просто використають, а й запам’ятають як ефективні засоби ведення переговорів.

Ще одним з варіантів вправ для покращення вміння вести перемовини є обговорення уявного проекту з бюджетними та часовими обмеженнями. З її допомогою учні зможуть навчитися наголошувати на своїй позиції або приходити до компромісу, а що важливіше, розуміти коли слід обрати ту чи іншу стратегію.

Створення тижневого плану стане хорошою вправою для розвитку

тайм-менеджменту. Учні у індивідуальному порядку або у групі створюють плани діяльності на певний період, при цьому їм слід пояснювати свій вибір, а також проаналізувати які позитивні чи негативні сторони є у їх графіку.

Уявні сценарії із розподіленням пріоритетів також будуть доречними для розвитку цієї навички. Оскільки учні для теоретичному прикладі будуть розуміти як розподілити час на робочу активність, навчання, спілкування з людьми і піклування про себе.

Для розвитку взаємодії слід задавати учням завдання, що проявляють як їх сильні, так і слабкі сторони, тому складні задачі підштовхнуть учнів для взаємодії з іншими. Прикладом такого завдання є мовна головоломка, вирішуючи яку учням слід об'єднатися у команду задля кращого засвоювання нового матеріалу.

Рольовий сценарій із робочим засіданням є одним з варіантів вправ на розвиток лідерських якостей, а також покращує задіяність учнів у колективі. Для цієї вправи учням слід задати відповідні ролі у «компанії», а вони в свою чергу повинні внести свій внесок у діалог, відповідно до їх ролі.

Щодо лідерських якостей, то для них ще підходять вправи уявного керування бізнесом, відділом, політичною партією і будь-які інші варіанти керуючих посад. Важливо щоб учні вчилися керувати колективом, а також вміли робити важливі рішення [Oxford].

Українська освіта також наздоганяє сучасні тренди в навчанні, запозичуючи елементи європейських навчальних систем. У відповідності до змін у суспільстві та нових викликів сьогодення була запропонована модель Нової української школи, згідно якої були внесені зміни у закон про освіту [Закон].

Згідно програмі НУШ відбувся перехід від застарілої системи накопичення лише теоретичних знань з широкого спектру предметів, натомість була запропонована модель компетентнісного і міждисциплінарного підходу до навчання, націленого на отримання важливих практичних навичок з предметів. Пропонуємо розглянути список

ключових компетентностей НУШ:

1. Вільне володіння державною мовою – знання державної мови є необхідним для ефективної взаємодії з суспільством у власній державі.

2. Вміння спілкуватися рідною (якщо рідна – не українська) та іноземними мовами – знання іноземних мов допомагає спілкуватися і обмінюватися досвідом з людьми інших культур, а також розширює кругозір шляхом розширення списку джерел пошуку інформації

3. Математична компетентність – знання математики допомагає із розвитком аналітичних і алгоритмічних навичок.

4. Компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій – розвиток креативності і пошукових навичок учнів.

5. Інноваційність – є шляхом для засвоєння нових ідей і підходів, а також до адаптації у світі, що швидко змінюється.

6. Екологічна компетентність – розвиває розуміння необхідності природоохоронної поведінки.

7. Інформаційно-комунікаційна компетентність – включає комп’ютерну грамотність і вміння спілкуватися шляхом використання інформаційно-технологічного зв’язку

8. Навчання впродовж життя – вивчення способів подальшого накопичення знань і досвіду, а також самонавчання.

9. Громадянські та соціальні компетентності – включає усвідомлення своїх прав та обов’язків як громадянина, а також вміння ефективно взаємодіяти із іншими членами суспільства.

10. Культурна компетентність – є вмінням як створювати, так і аналізувати мистецьки доробки.

11. Підприємливість і фінансова грамотність – включає широкий спектр гнучких навичок, такі як лідерство, ініціативність та тайм-менеджмент задля успішного будування власної кар’єри та побуту [Педрада].

Отже, у нову компетентнісну систему включені не тільки конкретні навички, а і способи їх розвитку, серед яких можна виділити в тому числі і

гнучкі навички.

Вагомою зміною для вчителів стало отримання свободи у плануванні навчальної програми і у методиці ведення уроків. Саме завдяки цьому нововведенню НУШ з'являється можливість для створення навчального середовища, що допоможе розвивати гнучкі навички учнів. Також з'являється новий формат оцінювання [Оцінювання].

Серед можливих викликів для розвитку комунікативних навичок учнів можна виділити довгих період онлайн навчання, яке в залежності від регіону діє або частково дії в Україні до сих пір. У статті О. Гнатюк «Проблеми дистанційного навчання учасників освітнього процесу в сучасних умовах» описується дистанційне навчання як: «навчання, в якому суб'єкти перебувають на відстані, реалізовуючи освітній процес за сприянням засобів телекомунікацій (Хуторський А.); це сукупність педагогічних технологій, що базується на принципах відкритого і комп'ютерного навчання та активних методах навчання у спілкуванні в інформаційно-освітньому просторі, для організації освіти користувачів, розподілених у просторі й часі (Кухаренко В.)» [Гнатюк].

Стаття П. Чевердяк, що присвячена темі дистанційного навчання констатує падіння рівня спілкування між підлітками, а також його перехід в онлайн-формат. Варто також відзначити, що щоб розвивати гнучкі навички необхідна командна взаємодія, якої складніше досягти у дистанційному форматі [Чевердяк]. Д. А. Ядрова у своїй роботі «Вплив дистанційного навчання на емоційний та психічний стан учнів і студентів» також вказує на зменшення кількості живої комунікації при рості онлайн-спілкування. [Ядрова 2021, с. 50–60].

Говорячи про зміни у викладанні власне англійської мови в Україні, то С. Л. Ступіна у своїй статті «Переваги та недоліки навчання англійської мови в новій українській школі» зазначила, що на перший план вийшов комунікаційний підхід у викладанні шкільного предмету [Ступіна].

Серед моделей, що можливо використовувати у навчанні згадується

«тихе навчання», згідно якого вчитель не говорить більшу частину уроку, а дає учням вчитися самостійно, роблячи помилки, аналізуючи їх і засвоюючи нові знання. Дана модель цікава в тому числі і з точки зору розвитку гнучких навичок, оскільки учні намагаються більше взаємодіяти між собою, виконуючи завдання і спілкуючись (в тому числі англійською мовою, при чому у більш живому форматі) [Ступіна].

Погорєлова Т. у своїй роботі «Формування комунікативної компетентності першокласників» вказує на ключові аспекти, що необхідні для якісної емоційно-психологічної ситуації під час занять: 1) завдання, спрямовані на розвиток літературних здібностей і творчої уяви; 2) ігрові прийоми; 3) комплімент; 4) вправа «Юний автор»; 5) Вправа «Відділ кадрів» [Погорєлова 2018, с. 44–50].

В статті Р. Слухенської, Б. Буртника, В. Куковської, І. Куковської, І. Марценяк «Сучасні комунікативні методики вивчення іноземної мови у ВНЗ» згадується ігрова модель навчання на уроках іноземної мови: «У контексті вищесказаного варто згадати ігрову форму як один із методів оволодіння іноземною мовою. Ігрова форма навчання використовується вже давно, але з розвитком технологій стала більш затребуваною. І дорослі, і діти люблять грати. У процесі гри вони набувають позитивних емоцій, які сприяють запам’ятовуванню. Ігрофікація/гейміфікація створює мотивацію, розвиває драйв, сприяє самоорганізації, кидає виклик, допомагає уникнути нудьги та рутини – все це особливо актуально для студентів.» [Слухенська 2022, с. 167].

Отже, використання таких елементів гри як принцип змагання, набір пунктів, належність до команди є елементами, які можуть підвищити бажання учнів брати активну участь в навчальному процесі на уроці. Тому необхідно застосовувати даний метод під час освітнього проценсу. Пасічник О. вказує на доречність використання квестів та веб-квестів під час уроків мови, надаючи приклад такого завдання [Пасічник 2019, с. 162–166].

В цілому, розвиток шкільної освіти в Україні поступово наздоганяє

освіту розвинених країн, в тому числі і НУШ стала кроком для початку навчанню учнів саме гнучким навичкам. Уроки іноземної мови є хорошим засобом розвитку комунікативних навичок дітей, тому в наступному розділі будуть розглянуті сучасні доробки підручників і інших навчальних матеріалів, що можуть допомогти у їх розвитку, а також запропоновані деякі нові вправи.

РОЗДІЛ 2
АНАЛІЗ ПРОГРАМ 5-6 КЛАСІВ З АНГЛІЙСКОЇ МОВИ З ПОГЛЯДУ РОЗИВТКУ ГНУЧКИХ НАВИЧОК В УЧНІВ

2.1 Аналіз модельної навчальної програми з іноземних мов щодо розвитку гнучких навичок

Навчання іноземним мовам завжди було складовою освітнього процесу в Україні. За радянської та старою українською (яка в цілому успадкувала підхід радянської) навчальними програмами головними складовими навчання були запам’ятовування лексичного, граматичного і фонетичного матеріалу разом із умінням відтворювати їх під час перевірочних завдань.

Сучасна школа пропонує комунікативний підхід до навчання мови, що базується на накопиченні навичок читання, слухання, говоріння і письма, що учні зможуть придбати і відтворювати протягом подальшого життя. Також важливою є інтеграція навчання іноземних мов у загальний освітній процес (міжпредметні зв’язки) і розвиток загальних гнучких і розумових навичок дітей. Тому пропонуємо розглянути сучасний підхід до вивчення англійської мови в 5-6 класах і проаналізувати його на інтегрованість розвитку гнучких навичок в освітній процес.

Розпочати аналіз потрібно з Модельної навчальної програми «Іноземна мова. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти за авторства І. М. Зимомря, В. А Мойсюк., М. С. Тріфан, І. К. Унгурян, М. В. Яковчук, що заснована на Державного стандарту базової середньої освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 30. 09. 2020 р. № 898) та ідеї концепції «Нова українська школа» [Міністерство освіти та науки України «Нова українська школа»], а її принципами є:

1) комунікативна спрямованість освітнього процесу;

2) особистісна орієнтація на учнів;

3) підтримка автономії учнів;

4) інтеграція видів мовленнєвої діяльності в освітньому процесі.

Програма також наголошує на необхідності розвитку в учнях креативності, критичного мислення і комунікативності, які є важливими гнучкими навичками, тому пропонуємо розглянути як саме пропонує розвивати дана модельна програма:

Критичне мислення, як вміння аналізувати інформацію і робити неупереджені висновки, пропонується розвивати шляхом розуміння і аналізу зв'язків між ідеями та аргументами, оцінки ідей, аргументів і варіантів, вирішення проблем та прийняття рішень. Головними навичками, що потрібні для розвитку критичного мислення можна назвати вміння правильно шукати інформацію, розуміти цілі автора та його можливу упередженість, а також вміння аналізувати інформацію, щоб або знайти необхідні людині дані, або зробити правильні висновки з джерела. Для його розвитку підходять задачі із необхідністю обрати один з варіантів і обґрунтувати свою точку зору, а також проектні завдання.

Креативність, як вміння створювати нові ідеї та підходи до проблем, відповідно до програми слід розвивати шляхом участі у креативній діяльності, створення контенту на основі власних ідей та інших джерел, використання новоствореного контенту для вирішення проблем і прийняття рішень. Серед завдань, що розвивають креативність можна виділити «брейн-шторм», відкриті питання і есе, які дозволяють учню використати свою уяву завдяки незначним обмеженням самого завдання.

Уміння вчитися протягом життя означає набуття навичок, що дозволяють самостійно визначати найефективніший підхід до отримання знань, що знадобляться у подальшому житті. До складу цієї навички за програмою входять розвиток навчальних умінь і стратегій навчання, контроль свого навчання, саморефлексія та самооцінка навчальних успіхів. Для її розвитку необхідні завдання на складання плану роботи, під час

загальної роботи слід навчити дітей розуміти дітей суть завдання, а також розвивати їх пошукові і аналітичні навички.

До спілкування і навичок пов'язаних з ним входять використання відповідної мови та регістру для контексту, ведення бесіди, участь у розмові з доцільною впевненістю та ясністю. Дане вміння включає цілий ряд навичок, до якого входять вміння слухати, вміння правильно вести промову, так і інші гнучкі навички. Для розвитку спілкування підходять діалоги, командні завдання, а також завдання, під час яких учню слід відповідати усну на питання учителя.

Співпраця є також важливим умінням, яке пропонується розвивати шляхом розвитку: уміння брати відповідальність за свій внесок у групову роботу, уміння слухати з повагою і давати конструктивну відповідь на внесок інших у спільну роботу, уміння працювати на результат. Розвиток вміння співпрацювати з людьми корисний протягом всього життя і є однією з ключових гнучких навичок. Співпрацю розвивають будь-які завдання, що пов'язані із груповою взаємодією учнів.

Соціальна відповідальність як навичка включає в себе розуміння своїх обов'язків у групі та суспільстві, вияв міжкультурної обізнаності, розуміння загальнолюдських проблем. Вона є міжпредметною навичкою і на уроці англійської мови проявляється у вигляді ознайомлення з іноземною культурою, а також у співставленні із українською. Соціальна відповідальність розвивається протягом всього навчально процесу.

Емоційний інтелект як показник соціальної адаптованості людини включає визначення і розуміння емоцій інших, керування власними емоціями, емпатія та уміння будувати стосунки. Розвиток емоційного інтелекту дозволяє людині краще вести соціальні взаємовідносини і буди ефективним представником або певної групи, або суспільства загалом. Контроль емоцій і емпатія є важливими гнучкими навичками, для їх розвитку необхідно розвивати в учнях не лише розуміння матеріалу, а й виражати власні почуття чи думки під час есе або діалогів, важливо також навчити

учнів усвідомлювати думки, що намагається донести автор, герой (історії або діалогу) або інші учні чи вчитель.

Із списку ключових навичок, що розвиваються під час вивчення іноземної мови учнями 5-9 класів можна побачити тенденцію, що більшість з них є саме комунікативними або гнучкими навичками. Відповідно до нової модельної програми уроки іноземних мов ставлять своєю ціллю саме розвиток цих умінь. Отже, українська система освіти чітко визначає, що ці навички є ключовими і найнеобхіднішими в подальшому житті учнів.

Далі слід звернутися до конкретних тем, що пропонуються для розгляду учнями 5-6 класів за модельною програмою. Сама програма розроблена одразу для декількох мов викладання, а саме для англійської, німецької, французької та іспанської, але очікувані результати навчання, тематичне розподілення лексичного матеріалу і види навчальної діяльності для них збігаються.

Серед очікуваних результатів навчань для учнів 5 класу можна виділити:

1) використання ефективних стратегій сприймання усної інформації та письмового тексту. дана ціль вимагає від учнів розуміння контексту, що в свою чергу вмикає механізми критичного мислення і креативності, що є одними з гнучких навичок;

2) усна, письмова і онлайн взаємодія. розвиток комунікативних навичок є ключовою ціллю вивчення іноземних мов, тому вміння вести короткий діалог, написати невеликий твір чи онлайн-коментар є одними з важливих складових не лише знання мови, а й спілкування із людьми загалом;

3) використання ефективних стратегій здійснення взаємодії. дана навичка є прикладом використання комунікативних стратегій, шляхом знаходження шляхів правильного ведення діалогу іноземною мовою;

4) висловлювання власних думок, почуттів, ставлення та позиції. для досягнення цієї цілі потрібне не лише знання мови, а й розвиненість

емоційного інтелекту учня.

Варто також відзначити які види навчальної діяльності пропонує модельна програма саме для надбання гнучких навичок:

1) для розвитку комунікативних умінь пропонується використання доцільних форм звернень до людей, демонстрація активного слухання шляхом демонстрації розуміння або нерозуміння сказаного, а також використання невербальних способів спілкування;

2) для розвитку креативності пропонуються рольові ігри, а також використання музичних елементів на уроках;

3) для розвитку навичок співпраці пропонується як групова робота, так і використання перепитування або прохання уточнення як комунікативної моделі;

4) для емоційного розвитку пропонується навчання учнів розуміння критики і похвали (фідбеку), вміння проявляти власні емоції та емпатію до інших людей.

Щодо оцінювання, то в ньому хоч і переважає оцінка саме граматичних чи лексичних знань учнів, але присутні також такі критерії, як стратегії взаємодії підчас оцінювання усної взаємодії, що є оцінкою в тому числі і гнучких навичок учня. Оцінка власне гнучких навичок все ще є питанням для педагогіки відносно її доцільності і об’єктивності, але фідбек відносно вміння учня взаємодіяти з оточуючими під час уроку все ж є необхідним.

Модельна програма для 6 класів пропонує покращення очікуваних результатів навчання відносно 5 класів за рахунок шляхом покращення навичок знаходження і обробки інформації, а також показників, що вказують на покращення усної та письмової взаємодії: наприклад, вже слід вміти спілкуватися усно про повсякдення, а також висловлювати власні судження або аргументи.

Якщо розглядати види навчальної діяльності, які спрямовані на розвиток гнучких навичок, можна виділити:

1) для розвитку комунікативних навичок: використання мови для

створення складних речень, складання діалогів і виконання завдань комунікативної спрямованості;

2) для розвитку критичного мислення використовуються аналіз усних або письмових повідомлень;

3) для розвитку креативності до рольових ігор та використання музичних елементів додається складання усних та письмових творів;

4) для розвитку співпраці додається моделювання етапів виконання групового завдання, а також створення ідей, що допоможуть групі прийти до згоди і ефективніше виконати завдання;

5) щодо розвитку емоційного інтелекту, то окрім висловлення своїх емоцій пропонується обрати ефективні стратегії управління емоціями. [Зимомря 2021, с. 55].

Отже, програма 6 класів з погляду розвитку гнучких навичок пропонує їх покращення шляхом додавання аналізу обраних учнями стратегій соціальної взаємодії, а також розширення способів ведення комунікації або створення ідей.

«Дослідження щодо впровадження реформи НУШ у пілотних закладах освіти (базова школа)» за авторства Денисюк О., Титаренко Н., Ткаченко., В Дронь Т., Терещенко В., Клименко І., Кузьмінської О. вказали що 46,9% вчителів використовують саме модельну програму, як основу для освітнього планування, при цьому результати того ж дослідження показали, що вчителі використовують різні базові шкільні підручники на уроках іноземної мови, [Денисюк 2023, с. 27-30] тому далі пропонується розглянути деякі з них, щоб зробити загальні висновки щодо затвердження моделі впровадження навчання гнучким навичкам в школах.

2.2 Аналіз базових підручників “*Prepare*” та «Англійська мова» для 5 та 6 класів.

Далі слід перейти до вправ і завдань, що пропонують сучасні підручники для учнів 5 і 6 класів. Для розгляду матеріалу шкільного підручника було обрано підручники «*Prepare*» Джоаннни Кости та Мелані Вільямс для 5 і 6 класів 2022 і 2023 років видання відповідно. Розгляд і оцінка будуть відбуватися поступово – спочатку 5 клас, а потім 6 клас.

Слід зазначити, що підручники складаються з 20 лексичних тем (що поділені на 5 великих розділів), а завдання розподілені в них на *“reading“, “listening“, “speaking“, “writing”, “vocabulary“ and “grammar“*. Також у підручнику присутні фрагменти під назвою «talking point» та «about you», які відповідно включають питання для усної або письмової відповіді учнів (або комбінованої). Ще одним з аспектів підручника є уроки *“life skills“*, що своєю метою ставлять розвиток креативності учнів.

Пропонуємо розглянути декілька завдань із секцій *“talking point“* та «*about you*» в підручнику 5 класів і зрозуміти як їх краще використати під час навчання:

Показані типові питання із секції *“what about you? “*, а саме: *“What is your name? How old are you? What is your nationality? Where are you from?”* [Коста 2022, с. 13] Відповісти на дані питання учням доволі просто, при цьому за їх допомоги можна як покращити свої комунікативні навички, так і навчитися презентувати себе.

Представлені й питання: *“What’s your favorite food in the morning? What can you eat for lunch at school? What food can’t you take at school?”* [Коста 2022, с. 46] В даному випадку ці питання були поставлені перед початком розгляду теми, тобто цю секцію можна і потрібно використовувати для комунікативного розігріву перед наданням учням нового матеріалу для вивчення.

Можна побачити “talking point”: *“What’s your favourite café called? What do you have when you go to a café?”* [Коста 2022, с. 75] На відміну від попередньої секції, дана потребує від учня виразити власну точку зору щодо відповідної теми. Це може призвести до початку дискусії, вчителю в свою чергу слід надавати допоміжні питання і модерувати дискусію.

Розглянемо такі питання такі питання: *“Do you enjoy going to concerts? What do you think about Sandy`s job? Does it sound exciting to you?”* [Коста 2022, с. 115] В даному випадку учням пропонується проаналізувати текст на попередній сторінці і висловити думку відповідно до прочитаного, що в свою чергу розвиває критичне мислення учнів.

В підручнику 6 класів матеріали «talking point» і «about you» несуть ті ж самі цілі, що і в підручнику 5 класів, ось деякі з прикладів цих секцій “*About you*”: *When do you listen to music? Where do you listen to music? Do you listen to music alone or with friends? Can you play any musical instruments? Which one(s)? Talking point: Computer can now do a lot of clever things. But are they more intelligent than us? Why/ why not?* “ [Коста 2023, с. 20]

Отже ці секції є непоганими короткими вправами для розвитку навичок комунікації, а також критичного мислення. Їх можна використовувати як основу для початку дискусії, або завдань чи вправ на розвиток гнучких навичок.

Окремо слід виділити уроки *“life skills”*, які є цілеспрямованими завданнями на розвиток гнучких навичок учнів. Наприклад, завдання деякі підручника 5 класів мають назву «Creativity and innovation» [Коста 2022, с. 30–31] і пропонують виконати за результатом ознайомлення з ним проект власної кімнати. Дані вправи корисні с точки розвитку широкого спектру життєвих навичок, до яких відноситься в тому числі і креативність.

Щодо вправ “*speaking*” і *“writing”*, то вони спрямовані на усне і письмове вираження своїх ідей та думок відповідно. Серед їх прикладів можна виділити завдання “*speaking*”[Коста 2023, с. 89] підручника 6 класів, а також завдання *“writing“*[Коста 2023, с. 71] того ж підручника. 1 з завдань

пропонує учнями поділитися в усній формі своїми знаннями із теми, що розвиває навички публічних виступів, завдання ж із написанням листа є прикладом завдання на вирішення проблеми, оскільки пропонується знайти вихід із ситуації, в яку потрапила інша людина.

Підводячи підсумки, можна сказати, що сучасна навчальна програма і підручники в цілому пристосовані до розвитку гнучких навичок в учнів. Програма ставить проблему їх розвитку як і з основних своїх задач, в той час як підручник пропонує цілий ряд завдань для цього розвитку. В той же час підручнику в певній мірі бракує інтерактивних завдань, які б розвивали не одну конкретну навичку, і мали б системний підхід до навчання цим умінням.

Наступними до огляду був обраний підручники за авторства О. Карпюк і К. Карпюк «Англійська мова», який складається з 8 розділів, що за змістом поділені на блоки *“reading”, “writing”, “speaking”, ”listening”, “vocabulary”, “grammar”, “look back”.* Завдання при цьому мають цифрову нумерацію (1, 2, 3 і т.д.).

Серед завдань, що мають на меті накопичення гнучких вмінь учнів можна виділити саме ті, що відносяться до блоків *“writing”* і “*speaking*”, оскільки серед них присутні такі, що покликані розвивати в учнях вміння генерувати самостійно письмові і усні вирази і вислови англійською мовою. Пропонується надати приклади таких завдань нижче.

Серед завдань блоку *“writing”*[Карпюк 2022, с. 52] можна виділити завдання підручника 5 класу, у якості прикладу типового завдання даного блоку у цьому підручнику. Перед написанням рецепту за допомогою невеликого допоміжного шаблону у 2 вправі, у 1 пропонується вже готовий приклад рецепту, з яким можна ознайомитися як наглядно, так і прослухуючи його в аудіо форматі, і таким чином учнів готують до створення рецепту самостійно. Даний формат має двоякий вплив на комунікативні навички і креативність учнів, оскільки він одночасно дає їм як і поле для самостійного створення твору, так при цьому задає ключові

правила, за якими воно повинно бути створеним.

Пропонуємо перейти до прикладу завдання *“writing”*[Карпюк 2023, с. 52] для 6 класів, а для прикладу оберемо інше завдання. Як і в завданні для 5 класу, в цьому перед написання власного твору пропонуються завдання на підготовку до написання. Серед них є текст від особи Дженні, який слугує прикладом готового твору, також присутній шаблон твору, до якого слід обрати ключові слова про власну школу, а також питання, відповіді на які допоможуть учням у написанні твору про думку про власну школу. У даному завданні можна відмітити прогрес у наданні свободи учням у виконанні творчої роботи, при цьому допоміжні завдання в свою чергу самостійно створюють поле для дискусії, оскільки учні матимуть різне уявлення про свою школу. Отже, ця вправа надає змогу розвинути в учнях вміння спілкуватися, активно слухати співрозмовника, креативність і критичне мислення.

Серед вправ “*speaking*” [Карпюк 2022, с. 67] було обрано для розгляду завдання підручника 5 класів. В даному типі завдань також присутній підготовчий етап у якому запропонований діалог на тему «Хелловін». В 3 завданні пропонуються надати власні приклади схожих традицій в Україні за допомогою даних питань: “*Is there a similar tradition on your country? When do you and your friends go from door to door dressed up in funny costumes? What do you usually wear? What do you get from your neighbors? What do you usually eat on that day? Would you like to join Linda and her friends on Halloween? Why?”* За правильної організації та розподілу ролей, вчитель може використати дану вправу для розвитку креативності, командної роботи та комунікативних навичок учнів, отже дана вправ в цілому доречна як засіб покращення гнучких навичок учнів.

Для аналізу вправ “*speaking*” [Карпюк 2022, с. 120] 6 класу було обрано вправи, у яких спочатку учні читають і опрацьовують діалог про Космічний музей із 1 вправи. Далі у 3 вправі пропонується розіграти даний діалог, що в свою чергу позитивно впливає на їх уміння виступати на публіці. Наступна 4

вправа покликана розвинути вміння командної співпраці і креативність учнів, оскільки пропонується командно зібрати інформацію щодо Лондону і створити про це вікторину. 4 вправа є чудовим прикладом завдання на розвиток гнучких навичок, оскільки вона змушує учнів розвивати одразу ряд з них, і до того ж має інтерактивний елемент, яких допомагає заохотити учнів.

За переглядом даного підручника можна зробити висновок, що в ньому присутній цілий ряд вправ на розвиток гнучких навичок учнів, при цьому чітко простежується фактор віку, оскільки завдання 5 класу мають елементи шаблонів завдань, що допомагають учням із їх виконання, а підручник 6 класу надає учням можливість мати більше свободи і самостійності у виконанні вправ. Чітко простежується підготовчий елемент до виконання комунікативного завдання, а отже за даними блоками підручників можна провести повний урок на розвиток гнучких навичок. При цьому слід відзначити, що завдання на розвиток комунікативних навичок все ж менш представлені у підручнику ніж граматичні та лексичні завдання, а їх знаходження в окремих блоках зменшує можливість побудувати шкільний курс на комунікативному підході.

Тому запропоновано спробувати створити власні завдання та ігри з розвитку гнучких навичок учнів відповідно до програми МОН. Ці завдання мають містити широкий спектр під-задач, і мати варіативність у їх вирішенні. Також важливо задіяти якнайбільших спектр гнучких навичок одночасно, що зробить завдання більш складними і цікавими для учнів. Важливо також включити ігровий елемент в умови виконанням завдань, щоб заохотити учнів їх виконувати.

2.3 Методичні рекомендації щодо розвитку гнучких навичок під час вивчення англійської мови в базовій школі

Під час складання задач і вправ на розвиток критичного мислення потрібно мати систематичний і креативний підхід одночасно. Завдання мають бути систематизовані і упорядковані задля можливості відтворювати їх із іншими темами, при цьому при їх складанні слід відійти від звичного підходу «вірно – не вірно», а навпаки надати свободу учням самостійно трактувати умови завдання і шукати власні підходи для їх вирішення.

Для початку слід розглянути які теми пропонує програма для розгляду, це буде важливо і в подальшому розгляду підручників для школярів. Лише знаючи ключові теми для вивчення, можна спланувати якісні завдання на розвиток гнучких навичок. Отже, ключовими темами для навчання за програмою 5 класу є: «Я та моя сім'я», «Мій дім», «Одяг і зовнішній вигляд», «Здоров'я», «Хобі/дозвілля» «Покупки», «Навколишнє середовище і погода», «Україна і Англія», «Школа». Програма 6 класу пропонує розглянути дані теми: «Сім'я», «Мій дім», «Покупки», «Відпочинок та дозвілля», «Здоров'я і спорт», «Мистецтво», «Навколишнє середовище і погода», «Тваринний світ», «Україна і Англія», «Школа».

Першою темою для розгляду буде «Я та моя сім'я» 5-го класу. В якості завдання було обрана вправа *"Family chain"*.

Метою завдання є розвиток навичок слухання, постанови питань та вміння логічно будувати доповідь. Дана вправа вчить учнів описувати власну родину та надає смогу презентувати свою сім'ю однокласникам.

Хід завдання:

Підготовча стадія: Слід пояснити учням, що їх завданням є презентація одного з членів своєї родини перед, вони вільні обрати чи це буде мама, тато, брат, сестра, чи хтось інший, але ціллю буде якомога детальніше розповісти про цю людину. Учні можуть обрати чи розповісти класу про роботу, хобі,

повсякденне життя члена своєї сім'ї, це повинна бути невелике есе-опис людини.

Слова учителя учням (2-3 хвилини): *"Write a short description of someone in your family, 4-6 sentences long. You can start your description with the phrases "My father (mother, etc.) is..." or "My father likes..." Tell us about the life of someone in your family, and you can mention what makes their hobbies, work, or habits interesting, important, or strange to you".*

Процес виконання (7-10 хвилин):

Учні записують невеликі есе на запропоновану тему і готуються розповідати їх. Інші учні є активними слухачами розповіді і готуються задавати питання до розповідача відносно його твору. Прикладами питань є: *"How your mother spends her free time?", "For how long your brother plays football?", "Do you help your sister with her household duties?"*. Далі учень відповідає на поставлені іншими питання.

Обговорення(7-10 хвилин):

Вчитель може задати такі питання: *"Which story do you remember best?", "Can you tell if you heard similar stories? Why do you think so?", "What question allowed a student add the most details in his story?"*

Результати: завдання надає учням розвинути свою креативність, навички спілкування і активне слухання, тож є чудовим прикладом завдання на розвиток гнучких навичок.

Наступною темою є «Мій дім». Завданням обрана рольова гра "*House of our dream".*

Метою завдання є продовження опису попередника, що розвиває в учнів вміння креативно мислити, а також працювати у команді.

Хід завдання:

Підготовча стадія(3-5 хвилин): *"Now you will create a description of your dream house in a chain, take turns adding details to this house and drawing the result on the board (if they want, they can listen and draw their version of what they heard in the notebook)".*

Процес виконання(10-15 хвилин): учні по черзі додають деталі: *“The house is yellow”, “There are 8 windows in the house?”, “We have a kitchen on the 1st floor”.*

Підведення підсумків (7-12 хвилин): учні намагаються описати кінцевий результат, а також надають на огляд свої малюнки, учні також порівнюють власні явлення із результатом колективної діяльності.

Результат: учні вчаться співпрацювати, розуміючи, що від зусиль кожного з них залежить кінцевий результат. Також учням необхідно проявити власну креативність, видумуючи нові унікальні деталі будинку.

Далі йде тема «Одяг і зовнішній вигляд». Для неї була обрана гра “*Guess who?”.*

Метою даної вправи є розвиток емоційного інтелекту учнів. Одні з учнів повинні зрозуміти яким чином описати людину так, щоб інші зрозуміли, інші ж повинні якнайшвидше вгадати про кого йде мова.

Хід гри:

Опис завдання вчителем(2-3 хвилини): *“during the next game, 1 person will come forward, choose someone to describe and start describing them accordingly. You should only describe either the person's clothes or appearance. It is important that the description will consist of 1 sentence. The other students will try to guess who it is. There will be 2 winners in the game - the student who spent the fewest phrases to guess someone from his or her description, and the student who guessed the most people.”*

Хід гри: учні що описують використовують фрази, як(10-15 хвилин): *“It’s a person that wears black jacket and jeans”, “This person wears eyeglasses”, “This person has long blond hair and green eyes”.* Інші учні в свою чергу вгадують *“Is it Dmytro (Irina, Davyd etc.)?”*

Підведення підсумків гри(5-7 хвилин): учні діляться враженнями від гри, а також ведеться підрахунок набраних учнями балів і обрання переможців.

Результати: за допомогою даної гри учні вчаться описувати інших

людей, шукати деталі, які привернули б увагу інших учнів. Ця гра чудово розвиває емпатію і емоційний інтелект учнів.

Наступна тема – «Здоров'я». Для неї була обрана рольова гра *"Doctor's appointment*".

Метою завдання є розвиток комунікативних навичок учнів, шляхом розіграшу діалогу заснованому на реалістичній ситуації походу до лікаря.

Хід завдання:

Підготовча стадія (10-15 хвилин): вам слід поділитися у групи по 2 людини і скласти діалог, під час якого 1 з вас буде лікарем, а інший його пацієнтом. Зараз ви повинні скласти діалоги, а потім ми їх заслухаємо. Ви також можете не просто розповісти свої діалоги, а розіграти сценку. Учні записують свої діалоги і готуються до виступу.

Розповіді учнів (далі надано приклад діалогу) (15-20 хвилин):

D. Hello! I hope you are doing well. What is your issue, Sir?

P. Hello doctor Dmytro! My name is Oleh. I have a terrible headache.

D. For how long do you have this headache? Is something else disturbs you, too?

P. I have a headache for 3 days, and I also have runny nose and fever as well.

D. Let me check your body temperature and please open your mouth widely.

P. Aah, please doctor, tell me what to do next.

D. Oh, I`m so sorry for you. It looks like flu, you need to take these pills and I kindly ask you to isolate yourself from other people for next several days.

P. I get it, sir. Thank you for your advices.

D. You are welcome, come back here in 3 days for me to check you again, please.

P. Noted, sir. Thank you again and have a nice day.

D. Take care of yourself, my dear friend. Goodbye!

Підведення підсумків (5-7 хвилин): учні діляться враженнями від сценок один одного, розповідають які з них їм найбільше запам'яталися.

Результат: учні вчаться говорити і виступати на публіку. Ці навички є невід'ємними частинами гнучких навичок, а дане завдання допомагає учням їх розкрити.

Далі йде тема «Хобі/дозвілля». Для неї обране завдання *"Leisure time schedule"*. Метою завдання є навчання створенню розпорядку і тайм-менеджменту. Учні ставлять перед собою задачу не лише по вивченню англійської, а й створюють необхідний їм у повсякденному житті розпорядок дня.

Хід завдання:

Пояснення вчителя (3-5 хвилин): *"Please create a daily schedule for your day off. You need to decide how to spend the day in the most efficient way and have time to complete the necessary tasks, as well as include time for hobbies and relaxation."*

Процес виконання (7-10 хвилин). Учні складають власні розпорядки дня, використовуючи фрази: *"I wake up at …" "At 11 am I go …" "After this at …"*.

Презентація графіків (7-10 хвилин): учні презентують свої розпорядки, клас обговорює переваги і недоліки кожного з них, оцінюють чи легко реалізувати такий розклад дня.

Результат: учні навчаються тайм-менеджменту, а також презентувати і захищати результати своєї праці.

Наступна тема «Покупки». Вправа *"Shopping issues"* була обрана для розвитку вмінь вирішення проблем під час розгляду даної теми.

Метою завдання є навчання учнів вирішенню життєвих проблем, які можуть виникнути під час походу в магазин, що підштовхне в дітях розвиток навичок вирішення проблем.

Завдання вчителя: запропонувати декілька проблем задля розгляду їх учнями і запропонування ідей щодо вирішення цих проблем.

Хід завдання:

Пояснення вчителя (1-2 хвилини): "*Now I'm going to propose you a few*

problems that may occur when you go to the store. Your task will be to find a way out of these situations. I will divide you into groups and will come to decisions."

Завдання і їх вирішення (7-10 хвилин). Зараз будуть запропоновані деякі ситуації, що підходять для цієї вправи:

1. *You have already bought milk, but when you got out the store, you noticed that the milk has expired.*
2. *You got your change and you see that not enough money has been returned.*
3. *You and other customer want to buy a bottle of soda, but there is only one bottle left.*

Розгляд вирішень (7-10 хвилин): учні пропонують свої підходу до проблем, а клас обговорює плюси і мінуси тих чи інших ідей.

Результат: учні вчаться вирішувати проблеми протягом виконання завдань, а згодом розвивають критичне мислення, аналізуючи підходи інших учнів.

Далі розглянемо тему «Навколишнє середовище і погода». Для цього використаємо вправу "*Trip to other country"*.

Метою завдання буде розвиток навичок командної взаємодії, шляхом пошуку і обробки інформації у групі, а також вміння обґрунтувати власну точку зору.

Хід завдання:

Слова учителя (2-3 хвилини): *you will be divided into groups and you will look for information about the country: climate, weather in the area at the moment, natural tourist attractions, etc. Your task is to present the results of your research and answer clarifying questions.*

Процес виконання завдання (10-12 хвилин): учні мають поставити перед собою питання, і розділити обов'язки з пошуку відповідей на них. Серед питань можуть бути: *"What the climate is there?" "What can we find in the region?" "Which unique plants and animals we can see there?"*

Результат роботи (15-20 хвилин): учні діляться результатами сумісного

пошуку, інші задають їм уточнюючі питання. За результатом проводимо опитування яке саме місце учні би хотіли відвідати в першу чергу.

До теми «Україна і Англія» було обране завдання *“I’m guest in Ukraine”*.

Метою завдання є розвиток емпатії в учнях шляхом спроби описати звичну для себе Україну очами іноземця.

Хід завдання:

Пояснення вчителя(1-2 хвилини): *“Your goal will be to create a story about Ukraine through the eyes of an Englishman. Think about what of the things you are used to could surprise a foreigner and why. Try to describe it as a new and unique experience.”*

Процес написання творів: Учні вільні обрати формат написання, це може бути як лист до знайомих із України, так і «пост» в інтернеті. Їх основною ціллю буде зрозуміти різницю між культурами спробувати стати на місце іншої людини.

Презентація робіт: учні зачитують результати своєї праці, інші надають власні коментарі відносно почутого.

Результат: із виконанням цієї вправи учні розвивають свої емпатичні навички, а також пробують описувати події зі сторони третьою особи, що позитивно впливає на їх критичне мислення і креативність.

Останньою темою 5 класів для розгляду є тема «Школа». Завданням стане *“Reverse try to guess”*.

Метою завдання є розвиток вміння виступати на публіці, а також креативності, шляхом пошуку нестандартних шляхів заплутати інших учасників гри.

Хід гри:

Слова вчителя: *“When you come to the board, you should describe the school subject you like best. The phrases you choose must relate to the school subject (you will name it to me before you participate). Your goal will be to do your best to keep your classmates guessing as long as possible.”*

Процес гри: учні по черзі до дошки і починають описувати шкільні предмети якомога більш загальними словами. Наприклад: *"We read a lot in this lesson», Teacher of the subject wears shirt", "We have this lesson more then 1 time per week"* Інші учні змагаються у вгадуванні заданого предмету.

Підведення підсумків гри: учні підраховують набрані бали і обираються 2 переможці.

Результати: учні вчаться діяти у нестандартній ситуації, що розвиває їх креативність, а також навички вирішення проблем.

Переходимо до розгляду тем 6 класів. В цілому теми для розгляду і рівень навичок учнів 5 і 6 класів не є радикально різними, проте із зростанням учням необхідно надавати більш складні проблеми для розгляду, а також більшу свободу у способах їх вирішення.

Почнемо із теми «Мистецтво», а завдання матиме назву *"Art interview*":

Метою завдання є розвиток уміння опису і вміння висказувати власну точку зору англійською мовою

Хід завдання:

Пояснення вчителя (5-7 хв): слід продемонструвати деякі приклади картин, а також можна додати власного опису що таке живопис англійською мовою, далі слід додати питання до учнів: *What is art? What types of art do you know? Do you like art? Why or why not?*

Далі слід пояснити учням суть завдання, згідно якої вони діляться на пари і грають роль митця і журналіста, і задає питання, а інший відповідає. Приклади питань(8-12 хв):

What can you see on the picture?

Which colors are prevail on the picture?

What emotions does this picture evoke in you?

Do you like this picture? Please explain your thoughts.

What is your preferred style of art?

Are you interested in creating something similar to this?

Висновки (10-15 хв): учні показують результати своєї підготовки, клас

і вчитель оцінюють їх підготовку, вказують на переваги і недоліки їх робіт.

Результат: учні вчаться не лише аналізувати картини англійською, їм іще потрібно проявити своє вміння правильно скласти діалог, а також креативній підхід, оскільки вони мають скласти унікальну роботу, що буде цікавою для слухачів.

Наступною розглянемо тему «Тваринний світ», а допоможе у цьому вправа *“All about animals”*:

Метою завдання стане покращення навичок командної взаємодії учнів шляхом чіткого розподілення роботи під час пошуку інформації.

Хід завдання:

Слова вчителя (3-5 хв): необхідно розподілити ролі, обираються 2 капітани, що набирають собі команди для пошукових робіт. Вам слід ретельно розглянути ряд питань і підготувати доповідь, кожен з вас може шукати інформацію з одного з заданих питань, потім ви маєте її скомпонувати і презентувати.

Список питань, за яким працюють учні (5-7 хв):

Describe the appearance of the animal.

Explain where animal lives and why.

Which animals are its natural allies, and which are its enemies?

How do people behave towards it?

Is the animal in danger, and how can people help it to survive?

Результат (3-5 хв): команди презентують результати свого пошуку і обирається команда-переможець.

Висновки: дана вправа корисна для демонстрації учням необхідності розподілення роботи в умовах невеликого часу виконання завдання, учні також намагаються проявити свої лідерські якості.

Отже, надані вправи і їх варіації відповідно до тем уроків можна використовувати в якості завдань на розвиток гнучких навичок учнів 5-6 класів, оскільки вони призначені не тільки поставити перед учнями відкрите питання чи конкретне завдання, а націлені на розвиток одразу кількох з

комунікативних навичок одразу. Головним завданням цих вправ є не оцінка лексичних чи граматичних знань учнів, а уміння розпізнати поставлену задачу, ефективно її виконати, а потім проаналізувати результат виконаної роботи з метою покращити рівень власних гнучких навичок.

ВИСНОВКИ

У першому розділі були розглянуті ключові навички, які входять до складу так званих *“soft skills”,* які ще часто називаються комунікативними навичками. За результатом роботи з джерелами і літературою було визначено ключові з навичок, а саме: активне слухання, вміння отримувати зворотній зв’язок, активізацію емоційного інтелекту, тайм-менеджмент, командна співпраця, комунікативні навички, вміння розв’язувати проблеми, вміння виступати на публіці. Були також розглянуті їх складові і способи здобуття даних навичок.

Також у першому розділі було розглянуто різницю між гнучкими навичками і «*hard skills*», і було названо певні з причин, чому необхідність саме гнучких навичок зросла у робочій сфері порівняно з іншими навичками.

Світова освітня спільнота прийшла до висновку, що розвиток в учнях таких навичок, як креативність, тайм-менеджмент, комунікативні навички, емоційний інтелект та інших, повинна стати однією з найважливіших кінцевих цілей навчання, відповідно до цього освітяни пропонують відходу від застарілого підходу із накопиченням широкого спектру знань з багатьох предметів, і переходити до завдань, що потребують від учнів задіяти уяву, розвити їх вміння розповідати і слухати у розмові а також працювати у команді. Міністерство освіти і науки України також намагається охоплювати новий тренд у освіті, тому їм була запропонована система Нової української школи, згідно якого однією з ключових цілей української освітньої системи став розвиток гнучких навичок в учнів.

У другому розділі був детально розглянутий підхід сучасної української школи до розвитку гнучких навичок учнів 5-6 класів. Відповідно до модельної програми з Іноземних мов для учнів 5-9 класів, комунікативний підхід, а саме розвиток розмовних і письмових навичок учнів обраний в якості базового для сучасної школи. Відповідно до цього підходу, на уроках

англійської мови пріоритетом слід обрати саме заохочення самостійного ведення діалогу і створення письмових творів серед учнів, що в свою чергу вимагає розвитку таких гнучких навичок, як комунікативність, емпатія, креативність та багатьох інших.

Із розглядом затверджених МОН підручників "*Prepare*" і «Англійська мова» стало відомо, що сучасні підручники пропонують завдання на розвиток гнучких навичок, але здебільшого це приклади відкритих питань, що спрямовані на дискусію, але передбачають допомогу та зусилля учителя. Слід також виділити однотипність таких завдань, що призводить до шаблонності у відповідях учня і негативно впливає на їх креативність і навички критичного мислення. Підручникам все ж бракує глибоких завдань на дану тематику, які б дали учням одночасно розвивати одразу декілька навичок і протягом періоду всього уроку.

Тому, виходячи із модельного навчального плану, а також з оглядом на варіанти вправ, які можуть виконувати учні для розвитку власних комунікативних навичок, у даній роботі були запропоновані вправи, що покликані розвивати в учнях такі навички, як: командна взаємодія, емоційний інтелект, вміння розв'язувати проблеми та інші. Вправи покликані не тільки навчати, а також і заохочувати дітей шляхом використання інтерактивних засобів (таких, як ігри) задля кращого засвоєння набутих навичок. Ще однією переваг вправ є можливість побудувати повний урок на їх основі, що ще більше сконцентрує дітей на охопленні гнучких навичок. Серед засобів, які впливають на формування гнучких навичок слід зазначити використання адаптивних платформ, віртуальних наставників та асистентів, автоматизованого оцінювання, гейміфікацію навчання.

Отже, за результатом роботи було порушена тема гнучких навичок, їх важливості в сучасному світі. А також розглянуті методи їх розвитку, що сучасна українська школа використовує та може використовувати для досягнення даної цілі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бичківська Т. Використання інтерактивних методів навчання у процесі формування комунікативної компетенції учнів на уроках англійської мови. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»*. 2017. № 64. С. 48–52.

2. Бобко Л., Кузьмінець О., Михайліцька Х., Патійчук Ж. Психологічні аспекти публічного виступу. *Молодий учений*. 2019. № 12 (76). с. 255–260.

3. Гнатюк О. Проблеми дистанційного навчання учасників освітнього процесу в сучасних умовах. *Digital Library NAES of Ukraine.* URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/728327/1/%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82.pdf. (дата звернення: 25.07.2024).

4. Гончарова О., Маслова А. Фідбек у системі освіти: проблеми та перспективи. *Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2021. №83. С. 42–45.

5. Денисюк О., Титаренко Н., Ткаченко., В Дронь Т. Дослідження щодо впровадження реформи НУШ у пілотних закладах освіти (базова школа). Міністерство освіти і науки України ДНУ «Інститут освітньої аналітики». 2023. С. 27–30.

6. Діденко Ж. Формування м'яких навичок ("*soft skills*") на заняттях англійської мови у майбутніх менеджерів в умовах дистанційного навчання. *Актуальні проблеми гуманітарних наук*. 2021. №35. С. 266–271.

7. Закон України «Про освіту». *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2017. № 38-39. С.380–390.

8. Зимомря І., Мойсюк В., Тріфан М., Унгурян І., Яковчук М. Модельна навчальна програма «Іноземна мова. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти. Київ : Міністерство освіти і науки України, 2021. 55 с.

9. Карпюк О. , К. Карпюк К. Англійська мова (5-й рік навчання).

Тернопіль «Астон» 2022. 160 с.

10. Карпюк О., К. Карпюк К. Англійська мова (6-й рік навчання). Тернопіль «Астон» 2023. 160 с.

11. Коста Дж., Вільямс М. Prepare. Student's book. English 5. Київ «Лінгвіст» 2022. 160 с.

12. Коста Дж., Вільямс М. Prepare. Student's book. English 6. Київ «Лінгвіст» 2023. 160 с.

13. Лісовська О. GlobalLogic. Soft and Hard Skills: Що важливіше? Розповідь одного рекрутера. URL: https://www.globallogic.com/ua/insights/blogs/soft-hard-skills-what-important/. (дата звернення: 25.07.2024)

14. Любченко Н. *Soft skills* та *hard skills* керівника закладу середньої освіти в контексті компетентнісного підходу у післядипломній освіті менеджерів. *Вісник післядипломної освіти (Серія «Освітні науки»).* 2022. №22(51). С. 41–68.

15. Любченко Н. Самоменеджмент і тайм-менеджмент як soft skills керівників і працівників у сфері освіти. *Імідж сучасного педагога*. 2022. №5. С.37–44.

16. Маруховська-Картунова О., Рищак Н., Ганопчук О. Роль емоційного інтелекту як *soft skills* у сучасному освітньому процесі. *Вісник науки та освіти*. 2023. №6(12). С. 496–508.

17. Міністерство освіти та науки України. Нова українська школа. URL: https://mon.gov.ua/tag/nova-ukrainska-shkola?&type=all&tag=nova-ukrainska-shkola. (дата звернення: 25.07.2024)

18. Нестеренко Л. Активне слухання як спосіб підвищення ефективності комунікації у процесі навчання англійської мови за професійним спрямуванням у ЗВО. *Український педагогічний журнал*. 2021. № 4. С. 206–213.

19. Оцінювання в 5–9 класах НУШ: відповідаємо на запитання. URL: https://mon.gov.ua/tag/nova-ukrainska-shkola?&type=all&tag=nova-

ukrainska-shkola. (дата звернення: 22.11.2024)

20. Павельчук І. Розвиток комунікативних навичок у старшій школі. *Молодий вчений.* 2023. № 1.1 (113.1). С.65–68.

21. Пасічник О. Сучасні технології навчання як засіб самореалізації студентів в освітньому середовищі ЗВО. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2019. № 69. С. 162–166.

22. Педрада – портал освітян України. Ключові компетентності НУШ.
URL: https://oplatforma.com.ua/files/articles/2108/2023_Kluchovi_kompetentnosti_uchniv_pochatkovoji_shkoly_Pedrada.pdf. (дата звернення: 25.07.2024).

23. Погорєлова Т. Формування комунікативної компетентності першокласників. *Початкове навчання та виховання*. 2018. № 13–15. С. 44–50.

24. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 30. 09. 2020 р. № 898. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-п#Text (дата звернення: 3.06.2024).

25. Птушка А. Методика використання рольової гри у навчанні діалогічного мовлення учнів на уроках англійської мови. *Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна*. 2012. № 103. С.154–159.

26. Слухенська Р., Буртник Б., Куковська В., Куковська І., Марценяк І. Сучасні комунікативні методики вивчення іноземної мови у ВНЗ. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2022. № 80. Т. 2. С. 45–56.

27. Смагіна Т., Шуневич О. Умови розвитку гнучких навичок (“*soft skills”*). *Український педагогічний журнал* . 2019. № 2. С.73–80.

28. Ступіна С. Переваги та недоліки навчання англійської мови в новій українській школі. *ВсімОсвіта.* URL: https://vsimosvita.com/stattya-perevagy-ta-nedoliky-navchannya-anglijskoyi-movy-v-novij-ukrayinskij-shkoli/.

(дата звернення: 14.08.2024).

29. Топузов О., Алєксєєва С. Можливості використання штучного інтелекту в освітньому процесі закладів середньої освіти в умовах воєнного стану. *Український Педагогічний журнал*. 2024. №1. С.5–11.

30. Цикало А. «Екзаменаційні» тривожні стани здобувачів вищої освіти, шляхи їх подолання. *Глухівський НПУ ім. О. Довженка*. 2022. № 4. С.63–65.

31. Чевердяк П. Говоримо про освіту. «Коли ми навчалися у школі, було зрозуміліше»: як онлайн освіта впливає на дітей. URL: https://hovorymo.live/at-school/pro-lessons/koli-mi-navcalisia-u-skoli-bulo-zrozumilise-iak-onlain-osvita-vplivaje-na-ditei/ (дата звернення: 14.08.2024).

32. Чос С. Нестандартні форми розвитку комунікативної компетентності учнів початкових класів нової української школи. *Молодий вчений*. 2021. № 9 (97). С. 24–27.

33. Шпак М. Емоційний інтелект як особистісний ресурс забезпечення психологічного благополуччя молодших школярів. *Наука і освіта*. 2016. №5. С.266–270.

34. Ядрова Д., Панасюк І. Вплив дистанційного навчання на емоційний та психічний стан учнів і студентів. Київ : КНУТД, 2021. 60 с.

35. Boogaard K. Work Life by Atlassian. Work Life by Atlassian. 8 essential teamwork skills. URL: https://www.atlassian.com/blog/teamwork/teamwork-skills-accelerate-career. (accessed: 20.05.2024).

36. Cambridge Dictionary. English Dictionary, Translations & Thesaurus URL: https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/(accessed: 05.05.2024)

37. Conaway C. Seeking Feedback with a Pure Intention. URL: https://www.linkedin.com/pulse/seeking-feedback-pure-intention-cameron-conaway-yjb3e/ (accessed: 05.05.2024).

38. Cote C. Business Insights Blog. Why Problem-Solving Skills Are Essential for Leaders. URL: https://online.hbs.edu/blog/post/problem-solving-in-

business (accessed: 17.06.2024).

39. Deloitte D. Workplace Skills Survey. URL: https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/us/Documents/about-deloitte/ui-about-deloitte-gd-workplace-skills-survey-infographic.pdf. (accessed: 17.06.2024)

40. Emerson M. Harvard DCE. Professional & Executive Development Harvard DCE 8 Ways You Can Improve Your Communication Skills - Professional & Executive Development. URL: https://professional.dce.harvard.edu/blog/8-ways-you-can-improve-your-communication-skills/ (accessed: 11.06.2024)

41. EURES. European Labour Authority, Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion. Why soft skills and emotional intelligence are more important than ever. URL: https://eures.europa.eu/why-soft-skills-and-emotional-intelligence-are-more-important-ever-2021-07-27_en. (accessed: 11.06.2024)

42. Forbes Expert Panel. Forbes. 15 Skills Employers Seek In 2022 (And Ways To Gain Them Midcareer). URL: https://www.forbes.com/councils/forbescoachescouncil/2022/08/11/15-skills-employers-seek-in-2022-and-ways-to-gain-them-midcareer/. (accessed: 17.06.2024)

43. Gaper. Why Soft Skills Remain Essential in the Age of AI. URL: https://gaper.io/15-jobs-will-ai-replace-by-2030/. (accessed: 03.07.2024)

44. Goleman D. Emotional Intelligence. Why It Can Matter More than IQ. Learning, 1996, P. 49–50.

45. Harappa P. Importance Of Soft Skills. URL: https://harappa.education/harappa-diaries/importance-of-soft-skills/. (accessed: 03.07.2024)

46. Herrity J. Indeed. Active Listening Skills and Techniques (With Examples). URL: https://www.indeed.com/career-advice/career-development/active-listening-skills. (accessed: 05.05.2024)

47. James Cook Institute. Why Soft Skills Remain Essential in the Age of

AI. URL: https://jci.edu.sg/blogs/why-soft-skills-remain-essential-in-the-age-of-ai/#:~:text=Soft%20skills%20like%20critical%20thinking,that%20AI%20may%20struggle%20with.%E2%80%9D. (accessed: 03.07.2024)

48. Lamri J., Lubart T. Reconciling Hard Skills and Soft Skills in a Common Framework: The Generic Skills Component Approach URL: https://www.mdpi.com/2079-3200/11/6/107. (accessed: 03.07.2024)

49. Masterson V. World Economic Forum. Future of jobs: These are the most in-demand skills in 2023 – and beyond. URL: https://www.weforum.org/stories/2023/05/future-of-jobs-2023-skills/. (accessed: 03.07.2024)

50. North M. Harvard University. 10 Tips for Improving Your Public Speaking Skills. URL: https://professional.dce.harvard.edu/blog/10-tips-for-improving-your-public-speaking-skills/. (accessed: 20.05.2024)

51. Pollak L. Millennials at Work: Gen Ys and Teamwork. URL: https://lindseypollak.com/millennials-at-work-gen-ys-and-teamwork (accessed: 20.05.2024)

52. Segal J., Smith M., Robinson. L. Improving Emotional Intelligence (EQ): URL: https://www.helpguide.org/mental-health/wellbeing/emotional-intelligence-eq. (accessed: 20.05.2024)

53. Singh S. Forbes. The Ultimate Guide To Mastering Time Management URL: https://www.forbes.com/councils/forbesbusinesscouncil/2023/11/02/the-ultimate-guide-to-mastering-time-management/. (accessed: 25.07.2024)

54. Teaching English with Oxford. Soft skills activities: ideas for your language classroom. ELT. URL: https://teachingenglishwithoxford.oup.com/2024/05/28/soft-skills-activities-language-classroom/. (accessed: 25.07.2024)

55. Wander L. Educate. Radiate. Elevate. Soft Skills in Education. URL: https://educateradiateelevate.org/soft-skills-in-education/. (accessed: 25.07.2024)

SUMMARY

Object of research: soft skills as a complex of human communication skills.

Purpose: to review the existing pedagogical developments related to the development of students' soft skills, as well as to offer my own developments on the topic.

Theoretical and methodological foundations: the theoretical basis of the study is the work of S. Chos and I. Pavelchuk on the place of soft skills in the modern educational space of Ukraine, as well as the work of A. Ptushka and T. Bychkivska on the implementation of soft skills development tools in foreign language lessons.

Results obtained: the theoretical foundations of the study of soft skills based on communication and psychological skills of a person to communicate with people, understand them, as well as to understand the nature of conflicts and problems and effectively overcome them are indicated. The methodological foundations of the Ukrainian educational system are also established, which make it possible to assess the basic level of preparation of national education for the introduction of training based on the development of communication skills. The paper also conducts a methodological experiment to create exercises for the development of soft skills of 5-6 grade students in English language lessons, which suggests options for exercises that can be performed by students and achieve the goal.

Key words: *soft skills, communication, emotional intelligence, creativity, the English language, basic general secondary school.*

Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Заярний Валерій Валерійович, студент 2 курсу магістратури, факультету іноземної філології, спеціальність 035 Філологія, освітньо-професійна програма Мова і література (англійська), адреса електронної пошти valeryyzayarnyy@gmail.com,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Особливості формування soft skills на уроках англійської мови в 5-6 класах загальноосвітньої середньої школи» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згодний на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата 1.12.2024 Підпис _____ Заярний В. В.